

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 30 czerwca 2014 r.

Poz. 872

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 30 czerwca 2014 r.

w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnego Biura Antykorupcyjnego

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą (Dz. U. poz. 616) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) wykaz chorób pozostających w związku z pełnieniem służby w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnym Biurze Antykorupcyjnym;
- 2) sposób ustalania stopnia uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnego Biura Antykorupcyjnego, zwanych dalej „funkcjonariuszami”;
- 3) wykaz norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy, o których mowa w pkt 2.

§ 2. Ustala się wykaz chorób pozostających w związku z pełnieniem służby w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, który stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 3. 1. Ustala się wykaz norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu i Centralnego Biura Antykorupcyjnego, który stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia. W wykazie norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy określa się sposób ustalania stopnia uszczerbku na zdrowiu.

2. Stopień uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy ustala się na podstawie wykazu norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy w następujący sposób:

- 1) jeżeli nastąpiły utrata lub uszkodzenie organu, narządu albo układu, których funkcje były już upośledzone przed wypadkiem lub chorobą, stopień uszczerbku na zdrowiu określa się jako różnicę między stopniem uszczerbku na zdrowiu po wypadku lub po przebyciu choroby a stopniem upośledzenia istniejącego wcześniej; jeżeli nie jest możliwe określenie, w jakim stopniu funkcje organu, narządu albo układu były upośledzone przed wypadkiem lub chorobą, przyjmuje się, że upośledzenia nie było;
- 2) jeżeli nastąpiły wielomiejscowe uszkodzenia kończyny lub jej części, stopień uszczerbku na zdrowiu określa się jako sumę procentów uszczerbku ustalonych dla poszczególnych uszkodzeń, która nie może być wyższa niż procent uszczerbku przewidziany w przypadku utraty uszkodzonej kończyny lub jej części;
- 3) jeżeli wypadek lub choroba spowodowały uszkodzenie kilku kończyn, narządów albo układów, ogólny stopień uszczerbku na zdrowiu określa się jako sumę procentów uszczerbku ustalonych dla poszczególnych uszkodzeń, która nie może przekraczać 100%;
- 4) jeżeli procent uszczerbku na zdrowiu jest podany w wykazie norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy z określeniem granic, przy ustalaniu stopnia uszczerbku na zdrowiu bierze się pod uwagę obraz kliniczny, stopień uszkodzenia organu, narządu albo układu oraz towarzyszące mu powikłania;

- 5) jeżeli dla danego przypadku nie ma odpowiedniej pozycji w wykazie norm oceny procentowej uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy, ocenia się ten przypadek według pozycji najbardziej zbliżonej; można przy tym ustalić stopień uszczerbku na zdrowiu jako procent niższy lub wyższy od przewidywanej normy oceny procentowej w danej pozycji, w zależności od różnicy między stanem ocenianym a stanem przewidzianym w odpowiedniej pozycji tego wykazu.

§ 4. 1. Ustalenie stopnia uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza następuje według stanu jego zdrowia z dnia ustalenia stopnia uszczerbku, po zakończeniu leczenia.

2. W przypadku gdy uszczerbek na zdrowiu jest niewątpliwy zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, ustalenie stopnia uszczerbku na zdrowiu jest możliwe przed zakończeniem leczenia funkcjonariusza.

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2014 r.

Prezes Rady Ministrów: *D. Tusk*

Załączniki do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów
z dnia 30 czerwca 2014 r. (poz. 872)

Załącznik nr 1

**WYKAZ CHOROÓB POZOSTAJĄCYCH W ZWIĄZKU Z PEŁNIENIEM SŁUŻBY
W AGENCJI BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO, AGENCJI WYWIADU
I CENTRALNYM BIURZE ANTYKORUPCYJNYM**

Poz.	Nazwa choroby pozostającej w związku z pełnieniem służby	Szczegółne warunki lub właściwości służby wywołujące chorobę
1	2	3
1	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne	Narażenie na działanie szkodliwych dla zdrowia substancji chemicznych. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą wynosi: – w przypadku zatruc ostrych – 3 dni od zatrucia, – w przypadku zatruc przewlekłych – nie określa się.
2	Psychozy reaktywne odporne na leczenie (F23)	Ostry stres spowodowany zdarzeniami zaistniałymi w czasie pełnienia służby. Ostry początek choroby. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 2 tygodnie od zdarzenia.
3	Pylice płuc	Długotrwałe narażenie na wdychanie pyłów pochodzenia organicznego i nieorganicznego mogących wywołać zwłóknienie tkanki płucnej.
4	Organiczne zaburzenia psychiczne (po urazach czaszki, zatruciach, neuroinfekcjach)	Urazy, zatrucia, neuroinfekcje zaistniałe w służbie wywołujące ujawnienie się reakcji psychotycznych.
5	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli, które spowodowało trwałe upośledzenie sprawności wentylacyjnej płuc z obniżeniem natężonej objętości wydechowej pierwszosekundowej (FEV1) poniżej 60% wartości należytej, wywołane narażeniem na pyły lub gazy drażniące	Długotrwałe narażenie na działanie substancji toksycznych lub drażniących, pyłów, par, gazów, aerozoli o właściwościach uczulających, duszących, drażniących, podwyższonego lub obniżonego ciśnienia. Narażenie na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby nie powinno być krótsze niż rok.
6	Astma oskrzelowa	Długotrwałe narażenie na dymy, pyły, aerozole, substancje chemiczne i izocyjaniany. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi rok.

7	Zewnątrzpoходne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych:	Narażenie na czynniki alergizujące. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi:
	1) postać ostra i podostra	1) w przypadku postaci ostrej zewnątrzpoходnego alergicznego zapalenia pęcherzyków płucnych – rok
	2) postać przewlekła	2) w przypadku postaci przewlekłej zewnątrzpoходnego alergicznego zapalenia pęcherzyków płucnych – 3 lata.
8	Ostre uogólnione reakcje alergiczne	Narażenie na substancje o silnych właściwościach alergizujących. Okres, w którym istnieje udokumentowane narażenie na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi dzień.
9	Byssinoza	Narażenie na pyły. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 7 dni.
10	Beryloza	Narażenie na pył berylu lub związki berylu. Okresu, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, nie określa się.
11	Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych	Narażenie na pył kobaltu i wolframu.
12	Alergiczny nieżyt nosa	Narażenie na związki akrylowe, amoniak, antymon i jego związki, arsen, selen, tlenki azotu, beryl, chlor, związki siarki, chromiany, bezwodnik ftalowy, furfuroł, tlenek kadmu, kobalt, mangan, naftę i mieszaniny węglowodorów, terpentynę, pirydynę, pięciotlenek wanadu. Czynnikiem etiologicznym jest alergen występujący w środowisku służby. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi rok.
13	Zapalenie obrzękowe krtani o podłożu alergicznym	Długotrwała służba w środowisku służby szkodliwym dla zdrowia lub w trudnych warunkach atmosferycznych, w narażeniu na czynniki alergizujące. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi rok.
14	Przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym	Długotrwałe narażenie na czynniki chemiczne o działaniu żrącym lub drażniącym. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 2 lata.

15	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat: 1) guzki głosowe twarde 2) wtórne zmiany przerostowe fałdów głosowych 3) niedowład mięśni przywodzących i napinających fałdy głosowe z niedomykalnością fonacyjną głośni i trwałą dysfonią	Narażenie na nadmierne, długotrwałe obciążenie narządu głosu (np. wykładowcy, telefoniści, dyspozytorzy). Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 2 lata.
16	Choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego: 1) ostra choroba popromienna uogólniona po napromieniowaniu całego ciała lub przeważającej jego części 2) ostra choroba popromienna o charakterze zmian zapalnych lub zapalno-martwiczych skóry i tkanki podskórnej 3) przewlekłe popromienne zapalenie skóry 4) przewlekłe uszkodzenie szpiku kostnego 5) zaćma popromienna 6) nowotwory złośliwe z prawdopodobieństwem indukcji przekraczającym 10%	Narażenie na działanie promieniowania jonizującego i ciał promieniotwórczych. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 2 miesiące od ustania narażenia. Okresu, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, nie określa się. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 10 lat. Określa się indywidualnie przy oszacowaniu ryzyka.
17	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku służby, uznanych za rakotwórcze u ludzi: (uwaga: nowotwory powstałe w następstwie działania promieniowania jonizującego należy kwalifikować według poz. 16) 1) rak płuca, rak oskrzela 2) międzybłoniak opłucnej albo otrzewnej 3) nowotwór układu krwiotwórczego 4) nowotwór skóry 5) nowotwór pęcherza moczowego 6) nowotwór wątroby 7) rak krtani, nowotwór nosa i zatok przynosowych	Narażenie na długotrwałą styczność z chemicznymi czynnikami rakotwórczymi, np. produktami suchej destylacji węgla, ropy naftowej, łupków bitumicznych, smołowców i innych. Narażenie na działanie czynników i procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym i mutagennym. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, określa się indywidualnie w zależności od okresu latencji nowotworu.

18	Choroby skóry:	Długotrwałe narażenie na styczność z substancjami drażniącymi lub uczulającymi.
	1) alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi miesiąc.
	2) kontaktowe zapalenie skóry z podrażnienia	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi miesiąc.
	3) trądzik olejowy, smarowy lub chlorowy o rozległym charakterze	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi miesiąc.
	4) drożdżakowe zapalenie skóry rąk u osób pracujących w warunkach sprzyjających rozwojowi drożdżaków chorobotwórczych	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi miesiąc.
	5) grzybice skóry u osób stykających się z materiałem biologicznym pochodzącym od zwierząt	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi miesiąc.
	6) fotodermatozy zawodowe	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 lata.
19	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania czynności służbowych: 1) przewlekłe zapalenie ścięgna i jego pochewki 2) przewlekłe zapalenie kaletki maziowej 3) przewlekłe uszkodzenie łokotki u osób wykonujących czynności służbowe w pozycji kucznej lub klęczącej 4) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku 5) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej 6) zmęczeniowe złamanie kości 7) martwica kości nadgarstka	Długotrwałe obciążenie ograniczonych grup mięśni, wymuszona postawa ciała lub narażenie na często powtarzające się mikrourazy albo powodujące ucisk na pnie nerwów; ruchy monotypowe, wykonywane w szybkim tempie (np. u stenografów, maszynistek) oraz narażenie na stały ucisk i nadmierne obciążenie aparatu kostno-stawowego; występuje gdy działanie mechaniczne przekracza wytrzymałość fizyczną lub wydolność czynnościową elementów dynamiczno-statycznych. Czynności służbowe wykonywane długotrwałe, charakteryzujące się powtarzalnością, rytmicznością, wymuszoną pozycją, uciskiem lub rozciąganiem określonych elementów narządu. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi rok.
	20	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania czynności służbowych: 1) zespół cieśni w obrębie nadgarstka 2) zespół kanału Guyona

	3) zespół rowka nerwu łokciowego 4) uszkodzenie nerwu strzałkowego wspólnego u osób wykonujących pracę w pozycji kucznej	chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi rok.
21	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu co najmniej o 45 dB w uchu lepiej słyszącym, obliczony jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1, 2 i 3 kHz	Narażenie na długotrwałe działanie hałasu o dużej intensywności lub dźwięków o wysokich i niskich częstotliwościach. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 2 lata.
22	Zespół wibracyjny: 1) postać naczyniowo-nerwowa 2) postać kostno-stawowa 3) postać mieszana: naczyniowo-nerwowa i kostno-stawowa	Długotrwałe narażenie na działania drgań mechanicznych (wibracje), przy chłodnym i wilgotnym mikroklimacie przy dodatniej próbie oziębieniowej, uciskowej, białej plamy, zmianach rtg kończyn i zaburzeń czucia (badanie palestezjometryczne). Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 lata.
23	Choroby wywołane służbą w warunkach zmiennego ciśnienia atmosferycznego lub wywołane działaniem przeciążeń grawitacyjnych (przyspieszeń):	Podwyższone lub obniżone ciśnienie atmosferyczne narażające na nagłe zmiany ciśnienia oraz działania przeciążeń grawitacyjnych (np. nurkowie, piloci).
	1) choroba dekompresyjna	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 5 lat.
	2) urazy ciśnieniowe	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 dni.
	3) następstwa oddychania mieszaninami gazowymi pod zwiększonym ciśnieniem	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 dni.
24	Choroby wywołane działaniem wysokich albo niskich temperatur otoczenia: 1) udar cieplny albo jego następstwa 2) wyczerpanie cieplne albo jego następstwa 3) odmrożyny	Działanie ujemnych albo bardzo wysokich temperatur. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi rok.

25	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi:	Narażenie na długotrwałe działanie promieniowania podczerwonego, nadfioletowego, pola elektromagnetycznego wysokiej częstotliwości, spójnego promieniowania świetlnego generowanego przez układy laserowe, drażniących substancji chemicznych. Długotrwałe wykonywanie czynności wymagających podwyższonej koncentracji wzroku na zminiaturyzowanych elementach lub w warunkach niewystarczającego oświetlenia oraz obsługa elektronicznych monitorów ekranowych.
	1) alergiczne zapalenie spojówek	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 lata.
	2) ostre zapalenie spojówek wywołane promieniowaniem nadfioletowym	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi dzień.
	3) epidemiczne wirusowe zapalenie spojówek lub rogówki	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 lata.
	4) zwyrodnienie rogówki wywołane czynnikami drażniącymi	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 lata.
	5) zaćma wywołana działaniem promieniowania podczerwonego lub długofalowego nadfioletowego	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 10 lat.
	6) centralne zmiany zwyrodnieniowe siatkówki i naczyńówki wywołane krótkofalowym promieniowaniem podczerwonym lub promieniowaniem widzialnym z obszaru widma niebieskiego	Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, mimo wcześniejszego ustania narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące w warunkach służby, wynosi 3 lata.
26	Choroby zakaźne i inwazyjne (w tym tropikalne), o których mowa w przepisach o chorobach zakaźnych i zakażeniach oraz następstwa tych chorób. Choroby powstałe wskutek powikłań szczepień ochronnych, wykonanych w związku z wykonywaniem określonych obowiązków służbowych. Zmiany zapalne serca w przebiegu chorób o etiologii zakaźnej lub inwazyjnej	Bezpośrednie stykanie się z zakaźnym środowiskiem i materiałem biologicznym. Szczepienia ochronne wykonane na zlecenie właściwych organów w związku z zagrożeniami wynikającymi z warunków służby. Trudne warunki atmosferyczne, polowe, niekorzystne warunki zakwaterowania sprzyjające zachorowaniu.

27	PTSD/STSD – bez kryterium czasu służby (zespół stresu pourazowego): 1) zaburzenia lękowe: a) fobie b) zespół lęku uogólnionego c) zespół lęku panicznego d) zaburzenia depresyjno-lękowe nawracające e) zaburzenia obsesyjno-kompulsywne	Nagle wydarzenie o charakterze traumatycznym wyjątkowo zagrażającym życiu i zdrowiu psychicznemu. Reakcja na ciężki stres powodujący kryzys psychiczny, odroczone lub przedłużone w czasie. Wystąpienie objawów po krótkiej przerwie od doznania urazu (zadziałania stresora). Udział w działaniach wojennych. Okres, w którym wystąpienie udokumentowanych objawów chorobowych upoważnia do rozpoznania choroby pozostającej w związku ze służbą, wynosi 12 miesięcy od urazu. Okres dokumentowania objawów chorobowych wynosi co najmniej 6 miesięcy.
	2) zaburzenia osobowościowe	Trwała zmiana osobowości po przeżyciu sytuacji ekstremalnej lub katastrofy.
28	Przewlekła niewydolność żylna kończyn dolnych w stadium C5 i C6 według klasyfikacji CEAP	Długotrwałe przebywanie w pozycji stojącej lub wymuszonej pozycji ciała – powyżej 5 lat służby w tych warunkach.

WYKAZ NORM OCENY PROCENTOWEJ USZCZERBKU NA ZDROWIU FUNKCJONARIUSZY
AGENCJI BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO, AGENCJI WYWIADU
I CENTRALNEGO BIURA ANTYKORUPCYJNEGO

Poz.	Treść	Procent uszczerbku na zdrowiu
A.	USZKODZENIA GŁOWY	
1.	Uszkodzenie powłok czaszki (bez uszkodzeń kostnych)	
	a) uszkodzenie powłoki czaszki – w zależności od rozmiaru, ruchomości, tkliwości blizn	0–10
	b) pozbawienie owłosienia (w zależności od obszaru):	
	– poniżej 25% powierzchni skóry owłosionej	0–10
	– od 25% do 75% powierzchni skóry owłosionej	11–20
	– powyżej 75% powierzchni skóry owłosionej	21–30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku uzupełnienia ubytku skóry owłosionej przeszczepem skóry oraz odtworzenia owłosienia należy oceniać według poz. 1a.</i> <i>W przypadku skutecznej replantacji skalpu należy oceniać według poz. 1a.</i>	
2	Pourazowe uszkodzenie kości sklepienia i podstawy czaszki (wgłębienia, szczeliny, fragmentacja) w zależności od rozległości uszkodzeń	
	a) bez wycieku płynu mózgowo-rdzeniowego	0–10
	b) z nawracającym płynotokiem nosowym i/lub usznym	10–30
3	Ubytki w kościach sklepienia czaszki o łącznej powierzchni – w zależności od rozmiarów	
	a) poniżej 10 cm ²	0–10
	b) od 10 do 50 cm ²	11–15
	c) powyżej 50 cm ²	16–25
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Jeżeli powstały ubytek kości został uzupełniony operacją plastyczną z dobrym efektem, procent stałego uszczerbku na zdrowiu oceniony za pierwszy ubytek należy zmniejszyć o połowę.</i> <i>Jeżeli przy uszkodzeniach i ubytkach kości czaszki (poz. 2 i 3) występują jednocześnie uszkodzenia powłoki czaszki (poz. 1), należy osobno ocenić stopień uszczerbku za uszkodzenia lub ubytki kości według poz. 2 lub 3 i osobno za uszkodzenia powłoki czaszki według poz. 1.</i>	
4	Powikłania towarzyszące uszkodzeniom wymienionym w poz. 1, 2, 3 w postaci: przewlekłego zapalenia kości, ropowicy podczepcowej leczonej operacyjnie, przepukliny mózgowej – ocenia się dodatkowo w zależności od rodzaju i stopnia powikłań	0–25
5	Porażenia i niedowłady pochodzenia mózgowego	
	a) porażenie połowiczne, porażenie kończyn dolnych uniemożliwiające samodzielne stanie i chodzenie 0-1° według skali Lovette'a	100
	b) głęboki niedowład połowiczny lub obu kończyn dolnych znacznie utrudniający sprawność kończyn 2° lub 2/3° według skali Lovette'a	60–80
	c) średniego stopnia niedowład połowiczny lub niedowład obu kończyn dolnych 3° lub 3/4° według skali Lovette'a	40–60
	d) nieznacznego stopnia (niewielki, dyskretny) niedowład połowiczny lub obu kończyn dolnych 4° lub 4/5° według skali Lovette'a	10–40
	e) porażenie kończyny górnej 0-1° według skali Lovette'a z niedowładem kończyny dolnej 3-4° według skali Lovette'a:	
	- dominującej	70–90
	- niedominującej	60–80
	f) niedowład kończyny górnej 3-4° według skali Lovette'a z porażeniem kończyny dolnej 0-1° według skali Lovette'a:	
	- dominującej	70–90
	- niedominującej	60–80

	g) monoparezy pochodzenia ośrodkowego dotyczące kończyny górnej 0-1° według skali Lovette'a: - dominującej	40-50
	- niedominującej	30-40
	h) monoparezy pochodzenia ośrodkowego dotyczące kończyny górnej 2-2/3° według skali Lovette'a: - dominującej	30-40
	- niedominującej	25-30
	i) monoparezy pochodzenia ośrodkowego dotyczące kończyny górnej 3-4° według skali Lovette'a: - dominującej	10-30
	- niedominującej	5-20
	j) monoparezy pochodzenia ośrodkowego dotyczące kończyny dolnej 0° według skali Lovette'a	50
	k) monoparezy pochodzenia ośrodkowego dotyczące kończyny dolnej 1-2° według skali Lovette'a	30-50
	l) monoparezy pochodzenia ośrodkowego dotyczące kończyny dolnej 3-4° według skali Lovette'a	10-30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku współistnienia zaburzeń mowy o typie afazji należy oceniać dodatkowo według poz. 11, uwzględniając, że całkowity uszczerbek na zdrowiu z tytułu uszkodzenia mózgu nie może przekroczyć 100%.</i> <i>W przypadku współistnienia deficytu ruchowego z innymi objawami organicznego uszkodzenia mózgu należy oceniać według poz. 9.</i> <i>W przypadku różnicy w nasileniu niedowładu między kończynami dolnymi, należy oceniać według poz. 5g oddzielnie dla każdej kończyny.</i>	
SKALA LOVETTE'A 0° – brak czynnego skurczu mięśnia – brak siły mięśniowej 1° – ślad czynnego skurczu mięśnia – 10% prawidłowej siły mięśniowej 2° – wyraźny skurcz mięśnia i zdolność wykonania ruchu przy pomocy i odciążeniu odcinka ruchomego – 25% prawidłowej siły mięśniowej 3° – zdolność do wykonywania ruchu czynnego samodzielnego z pokonaniem ciężkości danego odcinka – 50% prawidłowej siły mięśniowej 4° – zdolność do wykonywania czynnego ruchu z pewnym oporem – 75% prawidłowej siły mięśniowej 5° – prawidłowa siła tj. zdolność wykonywania czynnego ruchu z pełnym oporem – 100% prawidłowej siły mięśniowej		
6	Izolowane zespoły pozapiramidowe:	
	a) utrwalony zespół pozapiramidowy znacznie utrudniający sprawność organizmu i wymagający opieki osób trzecich	100
	b) zespół pozapiramidowy utrudniający sprawność organizmu z zaburzeniami mowy	40-80
	c) zaznaczony zespół pozapiramidowy	5-30
7	Zaburzenia równowagi i inne poza niedowładem zaburzenia sprawności ruchowej (ataksja, dysmetria, inne objawy zespołu mózdkowego) pochodzenia mózgowego:	
	a) uniemożliwiające chodzenie	100
	b) utrudniające w dużym stopniu chodzenie i sprawność ruchową	50-80
	c) utrudniające w średnim stopniu chodzenie i sprawność ruchową	10-40
	d) utrudniające w niewielkim stopniu chodzenie i sprawność ruchową	0-10
8	Padaczka jako izolowane następstwo uszkodzenia mózgu	
	a) padaczka z częstymi napadami – 3 napady w tygodniu i więcej	50-60
	b) padaczka z napadami – powyżej 2 na miesiąc	30-50
	c) padaczka z napadami – 2 i mniej na miesiąc	10-30
	d) padaczka z napadami o różnej morfologii – bez utrat przytomności	0-10
SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Podstawą rozpoznania padaczki są: powtarzające się napady padaczkowe, typowe zmiany EEG, dokumentacja z przebiegu leczenia, ustalone rozpoznanie przez lekarza leczącego. W przypadku współistnienia padaczki z innymi objawami organicznego uszkodzenia mózgu należy oceniać według poz. 9.</i>		

9	Zaburzenia neurologiczne i psychiczne spowodowane organicznym uszkodzeniem mózgu (encefalopatie) w zależności od stopnia zaburzeń neurologicznych i psychicznych	
	a) ciężkie zaburzenia psychiczne i neurologiczne uniemożliwiające samodzielną egzystencję	80–100
	b) encefalopatia ze zmianami charakterologicznymi i/lub dużym deficytem neurologicznym	50–80
	c) encefalopatia ze zmianami charakterologicznymi i/lub deficytem neurologicznym o średnim nasileniu	30–50
	d) encefalopatia z niewielkimi zmianami charakterologicznymi i/lub niewielkim deficytem neurologicznym	10–30
10	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Rozpoznanie encefalopatii powinno być potwierdzone występowaniem deficytu w stanie neurologicznym i psychicznym, udokumentowane badaniem psychiatrycznym, psychologicznym i neurologicznym oraz zmiany w obrazie EEG, TK lub NMR.</i>	
	Nerwice i inne utrwalone skargi subiektywne powstałe w następstwie urazów czaszkowo-mózgowych lub po ciężkim uszkodzeniu ciała	
	a) skargi subiektywne związane z urazem głowy lub ciężkim uszkodzeniem innych części ciała w zależności od stopnia zaburzeń (nawracające bóle i zawroty głowy, męczliwość, nadpobudliwość, osłabienie pamięci, trudności w skupieniu uwagi, bezsenność)	0–5
	b) zespół stresu pourazowego, utrwalone nerwice związane z urazem czaszkowo-mózgowym lub po ciężkim uszkodzeniu ciała – w zależności od stopnia zaburzeń, wymagające stałego leczenia psychiatrycznego	5–20
	c) reakcja nerwicowa po bezpośredniej ekspozycji na materiał zakaźny np. rany, kontakt z błonami śluzowymi	0–5
11	Zaburzenia mowy	
	a) afazja całkowita (sensoryczna lub sensoryczno-motoryczna) z afagią i aleksją	100
	b) afazja całkowita motoryczna	60
	c) afazja średniego i znacznego stopnia utrudniająca porozumiewanie się	20–40
	d) afazja nieznacznego stopnia	10–20
12	Zespoły podwzgórzowe i inne zaburzenia wewnątrzwydzielnicze pochodzenia ośrodkowego (moczówka prosta, cukrzyca, nadczynność tarczycy)	
	a) znacznie upośledzające czynność organizmu	40–60
	b) nieznacznie upośledzające czynność organizmu	20–30
13	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwów ruchowych gałki ocznej	
	a) z objawami dwojenia obrazu, opadania powieki i zaburzeniami akomodacji	20–35
	b) z objawami dwojenia obrazu i opadania powieki	10–20
	c) z objawami dwojenia obrazu bez opadania powieki	5–15
	d) zaburzenia akomodacji lub inne zaburzenia czynności mięśni wewnętrznych oka	0–15
14	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu trójdzielnego – w zależności od stopnia uszkodzenia	
	a) czuciowe (w tym neuralgia pourazowa)	0–10
	b) ruchowe	0–10
	c) czuciowo-ruchowe	5–20
15	Uszkodzenie nerwu twarzowego	
	a) obwodowe całkowite z niedomykaniem powieki	20
	b) obwodowe częściowe w zależności od nasilenia dolegliwości	5–15
	c) izolowane uszkodzenie centralne	5–10
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Współistnienie uszkodzenia nerwu twarzowego ze złamaniem kości skalistej należy oceniać według poz. 48. Uszkodzenie centralne nerwu twarzowego współistniejące z innymi objawami świadczącymi o uszkodzeniu mózgu należy oceniać według poz. 5 lub 9.</i>	
16	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwów językowo-gardłowego i błędnego – w zależności od stopnia zaburzeń mowy, połykania, oddechu, krążenia i przewodu pokarmowego	
	a) niewielkiego stopnia	5–10
	b) średniego stopnia	10–25

	c) dużego stopnia	25–50
17	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu dodatkowego – w zależności od stopnia uszkodzenia	3–15
18	Uszkodzenie częściowe lub całkowite nerwu podjęzykowego – w zależności od stopnia uszkodzenia	5–20
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Jeżeli uszkodzeniom nerwów czaszkowych towarzyszą inne uszkodzenia mózgu, należy oceniać według poz. 9.</i>	
19	Uszkodzenia powłok twarzy (blizny i ubytki):	
	a) oszpecenie bez zaburzeń funkcji – w zależności od rozmiarów blizn i ubytków w powłoce twarzy	0–10
	b) oszpecenie połączone z lekkimi zaburzeniami funkcji – w zależności od rozmiarów blizn i ubytków w powłoce twarzy oraz stopnia zaburzeń funkcji	5–30
	c) oszpecenie połączone z dużymi zaburzeniami funkcji – w zależności od rozmiarów blizn i ubytków w powłoce twarzy oraz stopnia zaburzeń funkcji	30–60
20	Uszkodzenie nosa (w tym złamanie kości nosa, uszkodzenia chrząstki, ubytki części miękkich)	
	a) uszkodzenie nosa bez zaburzeń oddychania i powonienia – blizny i/lub niewielkie zniekształcenie nosa	0–5
	b) uszkodzenie nosa z zaburzeniami oddychania – znacznego stopnia deformacja nosa lub utrata części nosa	5–15
	c) uszkodzenie nosa z zaburzeniami oddychania i powonienia – w zależności od stopnia zaburzeń w oddychaniu i powonieniu	15–20
	d) utrata lub zaburzenia powonienia w następstwie uszkodzenia przedniego dołu czaszki	0–5
	e) utrata znacznej części nosa lub utrata całkowita (łącznie z kością nosa)	20–30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Jeżeli znacznej deformacji nosa towarzyszą blizny nosa należy oceniać łącznie według poz. 20.</i> <i>Jeżeli uszkodzenie nosa, warg, powiek wchodzi w zespół uszkodzeń objętych poz. 19, należy oceniać według tej pozycji.</i>	
21	Uszkodzenia w obrębie zębów	
	a) utrata częściowa korony zęba bez uszkodzeń miazgi – siekacze lub kły	1
	b) utrata częściowa korony zęba bez uszkodzeń miazgi – pozostałe zęby	0,5
	c) utrata częściowa korony zęba z uszkodzeniem miazgi – siekacze lub kły	1,5
	d) utrata częściowa korony zęba z uszkodzeniem miazgi – pozostałe zęby	1
	e) całkowita utrata korony zęba z zachowaniem korzenia – siekacze lub kły	2
	f) całkowita utrata korony zęba z zachowaniem korzenia – pozostałe zęby	1,5
	g) całkowita utrata zęba – siekacze lub kły	3
	h) całkowita utrata zęba – pozostałe zęby	2
	i) pourazowe rozchwianie zęba	0,5
22	Uszkodzenia (złamania, zwichnięcia) kości oczodołu, szczęki, kości jarzmowej, żuchwy, stawu skroniowo-żuchwowego, w zależności od przemieszczeń, zniekształceń, niesymetrii zgryzu, upośledzenia żucia, rozwierania jamy ustnej, zaburzeń czucia:	
	a) nieznacznego stopnia	0–5
	b) średniego stopnia	5–10
	c) znacznego stopnia	10–25
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku urazu oczodołu z dwojeniem obrazu bez zaburzeń ostrości wzroku, należy oceniać dodatkowo według poz. 26, w przypadku zaburzeń ostrości wzroku – według tabeli 26a.</i> <i>W przypadku pojawienia się dużych deficytów neurologicznych dotyczących unerwienia twarzy należy oceniać dodatkowo według pozycji właściwej dla danego nerwu.</i> <i>Jeżeli uszkodzeniom kości twarzoczaszki towarzyszy oszpecenie należy oceniać jedynie według poz. 19.</i> <i>W przypadku złamania żuchwy z innymi kośćmi twarzoczaszki, następstwa uszkodzeń żuchwy należy oceniać oddzielnie od złamania pozostałych kości twarzoczaszki – dodatkowo według poz. 22 lub 23.</i>	

23	Utrata szczęki lub żuchwy, łącznie z oszpeceniem i utratą zębów – w zależności od wielkości ubytków, oszpecenia i powikłań										
	a) częściowa										15–35
	b) całkowita										40–50
24	Ubytek podniebienia										
	a) z zaburzeniami mowy i połykania – w zależności od stopnia zaburzeń										10–25
	b) z dużymi zaburzeniami mowy i połykania – w zależności od stopnia zaburzeń										25–40
25	Skutki obrażeń języka, przedsionka jamy ustnej, wargi, ubytki – w zależności od blizn, zniekształceń, wielkości ubytków, zaburzeń mowy, trudności w połykaniu										
	a) uszkodzenie języka, uszkodzenia przedsionka jamy ustnej, wargi w zależności od wielkości uszkodzeń – zmiany i ubytki niewielkiego stopnia										0–5
	b) ubytki języka, uszkodzenia przedsionka jamy ustnej i warg – zmiany i ubytki średniego stopnia upośledzające odżywianie										5–15
	c) duże zmiany i ubytki języka – upośledzające mowę i odżywianie w zależności od stopnia										15–40
	d) całkowita utrata języka										50
B.	USZKODZENIA NARZĄDU WZROKU										
26	Obniżenie ostrości wzroku bądź utrata jednego lub obojga oczu										
	a) przy obniżeniu ostrości wzroku lub utracie wzroku w jednym oku lub obojgu oczach, uszczerbek ocenia się według tabeli poniżej:										
Tabela 26a											
Ostrość wzroku oka prawego →	1,0 (10/10)	0,9 (9/10)	0,8 (8/10)	0,7 (7/10)	0,6 (6/10)	0,5 (5/10)	0,4 (4/10)	0,3 (3/10)	0,2 (2/10)	0,1 (1/10)	0
Ostrość wzroku oka lewego ↓	Procent uszczerbku										
1,0 (10/10)	0	2,5	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35
0,9 (9/10)	2,5	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40
0,8 (8/10)	5	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45
0,7 (7/10)	7,5	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50
0,6 (6/10)	10	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	55
0,5 (5/10)	12,5	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
0,4 (4/10)	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65
0,3 (3/10)	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
0,2 (2/10)	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	80
0,1 (1/10)	30	35	40	45	50	55	60	65	70	80	90
0	35	40	45	50	55	60	65	70	80	90	100
	b) двоjenie obrazu bez zaburzeń ostrości wzroku										0–10
	c) utrata wzroku jednego oka z jednoczesnym wyluszczeniem gałki ocznej										40
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Ostrość wzroku zawsze określa się po korekcy szklami, zarówno przy zmętnieniu rogówki lub soczewki, jak i przy współistnieniu uszkodzenia siatkówki lub nerwu wzrokowego.</i> <i>Procent uszczerbku w poz. 26c obejmuje również oszpecenie związane z wyluszczeniem gałki ocznej.</i>										
27	Porażenie nastawności (akomodacji) przy braku zaburzeń ostrości wzroku po korekcy										
	a) jednego oka										15
	b) obojga oczu										30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku pseudosoczewkowatości bez zaburzeń ostrości wzroku należy oceniać według poz. 27, w przypadku niedających się skorygować zaburzeń ostrości wzroku według poz. 34.</i>										
28	Uszkodzenie gałki ocznej wskutek urazów tępych										
	a) z zaburzeniami ostrości wzroku										według tabeli 26a
	b) z widocznym defektem lub deformacją w obrębie gałki ocznej, blizny rogówki – bez zaburzeń ostrości wzroku										0–5

29	Uszkodzenie gałki ocznej – wskutek urazów drążących oraz nieusuniętego ciała obcego z oczodołu				
	a) z zaburzeniami ostrości wzroku				według tabeli 26a
	b) z widocznym defektem lub deformacją w obrębie gałki ocznej, blizny rogówki – bez zaburzeń ostrości wzroku				0–5
	c) nieusunięte ciało obce wewnątrzgałkowe z obniżeniem ostrości wzroku				według tabeli 26a + 10%
	d) nieusunięte ciało obce wewnątrzgałkowe bez obniżenia ostrości wzroku				10
	e) nieusunięte ciało obce z oczodołu				0–5
30	Uszkodzenie gałki ocznej wskutek urazów chemicznych, termicznych, spowodowanych promieniowaniem elektromagnetycznym oraz energią elektryczną				
	a) w zależności od zaburzeń ostrości wzroku				według tabeli 26a
	b) bez zaburzeń ostrości wzroku				0–5
31	Koncentryczne zwężenie pola widzenia należy oceniać według poniższej tabeli 31, w zależności od mniej lub bardziej korzystnej lokalizacji zwężenia pola widzenia				
Tabela 31					
	Zwężenie do	Przy nienaruszonym drugim oku	W obojgu oczach	Przy ślepotcie drugiego oka	
	60°	0	0	20–35%	
	50°	1–5%	10–15%	35–45%	
	40°	5–10%	15–25%	45–55%	
	30°	10–15%	25–50%	55–70%	
	20°	15–20%	50–80%	70–85%	
	10°	20–25%	80–90%	85–95%	
	poniżej 10°	25–35%	90–95%	95–100%	
32	Połowiczne i inne niedowidzenia				
	a) dwuskroniowe				60
	b) dwunosowe				30
	c) jednoimienne				30
	d) inne ubytki pola widzenia (jednooczne)				0–5
33	Bezsoczewkowość bez współlistnienia zaburzeń ostrości wzroku po korekcji				
	a) w jednym oku				25
	b) w obojgu oczach				40
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku gdy współlistniają niedające się skorygować zaburzenia ostrości wzroku ocenia się dodatkowo według tabeli 26a z ograniczeniem do 35% w przypadku jednego oka i 100% w przypadku obojga oczu.</i>				
34	Pseudosoczewkowość przy współlistnieniu niepoddających się korekcji zaburzeń ostrości wzroku				
	a) w jednym oku				według tabeli 26a w granicach 15–35%
	b) w obojgu oczach				według tabeli 26a w granicach 30–100%
35	Zaburzenia w drożności przewodów łzowych (łzawienie) – w zależności od stopnia i natężenia				
	a) w jednym oku				5–10
	b) w obojgu oczach				10–15
36	Odwarstwienie siatkówki jednego oka				należy oceniać według tabeli 26a i 31 nie mniej niż 15%
37	Jaskra:				
	a) bez zaburzeń pola widzenia i ostrości wzroku				2
	b) z zaburzeniem pola widzenia i ostrości wzroku				należy oceniać według tabeli 26a oraz 31, z tym że ogólny procent uszczerbku nie może wynosić więcej niż 35% za jedno oko i 100% za obojga oczu

38	Wytrzeszcz tętniący – w zależności od stopnia	50–100			
39	Zaćma urazowa	należy oceniać według tabeli 26a			
40	Przewlekłe zapalenie spojówek, uszkodzenia powiek (oparzenia, urazy)				
	a) niewielkie zmiany	0–5			
	b) duże zmiany, blizny i zrosty powiek powodujące niedomykalność	5–10			
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU Suma procentu uszczerbku na zdrowiu z tytułu uszkodzeń poszczególnych struktur oka nie może przekroczyć procentu uszczerbku przewidzianego za całkowitą utratę wzroku w jednym oku (35%) lub w obojgu oczach (100%). Jeżeli uraz powiek wchodzi w skład uszkodzeń innych części twarzy należy oceniać według poz. 19 lub 22.				
C.	USZKODZENIA NARZĄDU SŁUCHU				
41	Upośledzenie ostrości słuchu				
	a) przy upośledzeniu ostrości słuchu, uszczerbek ocenia się według niżej podanej tabeli:				
Tabela 41a					
Obliczanie procentowego uszczerbku na zdrowiu z tytułu utraty słuchu według Rosera (w mod.)					
...ucho prawe ucho lewe		0–25 dB	26–40 dB	41–70 dB	powyżej 70 dB
0–25 dB		0%	5%	10%	20%
26–40 dB		5%	15%	20%	30%
41–70 dB		10%	20%	30%	40%
powyżej 70 dB		20%	30%	40%	50%
SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU Oblicza się oddzielnie średnią dla ucha prawego i lewego, biorąc pod uwagę częstotliwości dla 500, 1000 i 2000 Hz. Jeżeli różnica między wartościami dla 500 Hz i 2000 Hz jest większa niż 40 dB, ubytek słuchu wylicza się jako średnią z czterech progów: 500, 1000, 2000 i 4000 Hz. Jeżeli różnica między wartościami dla 500 Hz i 2000 Hz jest większa niż 40 dB, ale próg słyszalności dla 4000 Hz jest lepszy niż dla 2000 Hz, ubytek słuchu wylicza się jako średnią z trzech progów 500, 1000, 4000 Hz.					
	b) pourazowe szumy uszne – w zależności od stopnia nasilenia	0–5			
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU Jeżeli szum uszny towarzyszy deficytowi słuchu, należy oceniać wyłącznie według tabeli 41a, natomiast jeżeli towarzyszy zaburzeniom równowagi to należy oceniać według poz. 47.				
42	Urazy małżowiny usznej				
	a) zniekształcenie małżowiny (blizny, oparzenia i odmrożenia) lub utrata części małżowiny – w zależności od stopnia uszkodzeń	0–10			
	b) całkowita utrata jednej małżowiny	15			
	c) całkowita utrata obu małżowin	30			
43	Zwężenie lub zarośnięcie zewnętrznego przewodu słuchowego – jednostronne lub obustronne z osłabieniem lub przytępieniem słuchu	należy oceniać według tabeli 41a			
44	Przewlekłe ropne zapalenie ucha środkowego				
	a) jednostronne	5			
	b) obustronne	10			
45	Przewlekłe ropne zapalenie ucha środkowego powikłane perlakiem, próchnicą kości lub polipem ucha – w zależności od stopnia powikłań				
	a) jednostronne	5–15			
	b) obustronne	10–20			
46	Uszkodzenie ucha środkowego, błony bębenkowej, kosteczek słuchowych				
	a) bez upośledzenia słuchu, w zależności od blizn, zniekształceń	0–5			
	b) z upośledzeniem słuchu	należy oceniać według tabeli 41a			
47	Uszkodzenia ucha wewnętrznego				
	a) z uszkodzeniem części słuchowej	należy oceniać według tabeli 41a			

	b) z uszkodzeniem części statycznej (zawroty głowy, nudności, niewielkie zaburzenia równowagi)	0–20
	c) z uszkodzeniem części statycznej (zawroty głowy, zaburzenia równowagi utrudniające poruszanie się, nudności, wymioty)	20–50
	d) z uszkodzeniem części słuchowej i statycznej – w zależności od stopnia uszkodzenia	30–60
48	Uszkodzenie nerwu twarzowego łącznie z pęknięciem kości skalistej	
	a) jednostronne – w zależności od stopnia uszkodzenia	10–25
	b) dwustronne	25–60
D.	USZKODZENIA SZYI, KRTANI, TCHAWICY I PRZĘŁYKU	
49	Uszkodzenie gardła z upośledzeniem funkcji	5–10
50	Uszkodzenie lub zwężenie krtani, uszkodzenie nerwów krtaniowych, pozwalające na obchodzenie się bez rurki tchawicznej – w zależności od stopnia uszkodzenia	
	a) niewielka okresowa duszność, chrypka	5–10
	b) świst krtaniowy, duszność przy umiarkowanych wysiłkach, zachłystywanie się	10–30
51	Uszkodzenie krtani, powodujące konieczność stałego noszenia rurki tchawicznej	
	a) z zaburzeniami głosu – w zależności od stopnia	35–50
	b) z bezgłosem	60
52	Uszkodzenia tchawicy – w zależności od stopnia jej zwężenia	
	a) bez niewydolności oddechowej	0–10
	b) duszność w trakcie wysiłku fizycznego	10–20
	c) duszność w trakcie chodzenia po poziomym odcinku drogi wymagająca okresowego zatrzymania się w celu nabrania powietrza	20–40
	d) duże zwężenie potwierdzone badaniem bronchoskopowym z dusznością spoczynkową	40–60
53	Uszkodzenie przełyku	
	a) ze zwężeniem bez zaburzeń w odżywianiu	0–5
	b) z częściowymi trudnościami w odżywianiu – w zależności od stopnia upośledzenia stanu odżywiania	5–30
	c) odżywianie tylko płynami	50
	d) całkowita niedrożność przełyku ze stałą przetoką żołądkową	80
54	Uszkodzenie tkanek miękkich skóry, mięśni, naczyń – w zależności od blizn, ruchomości szyi, ustawienia głowy	
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5
	b) zmiany średniego stopnia	5–15
	c) rozległe blizny, w znacznym stopniu ograniczona ruchomość szyi z niesymetrycznym ustawieniem głowy	15–30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Uszkodzenie tkanek miękkich z jednoczesnym uszkodzeniem kręgosłupa szyjnego należy oceniać według poz. 89.</i>	
E.	USZKODZENIA KŁATKI PIERSIOWEJ I ICH NASTĘPSTWA	
55	Urazy części miękkich klatki piersiowej, grzbietu – w zależności od zniekształcenia, rozległości blizn, ubytków mięśni i stopnia upośledzenia oddychania	
	a) zniekształcenia, ubytki i blizny nieograniczające ruchomości klatki piersiowej	0–5
	b) nieznaczne ograniczenie ruchomości klatki piersiowej – blizny, ubytki mięśniowe z niewielkim zmniejszeniem wydolności oddechowej	5–10
	c) ograniczenie ruchomości klatki piersiowej średniego stopnia – blizny, ubytki mięśniowe ze średnim zmniejszeniem wydolności oddechowej	10–25
	d) ograniczenie ruchomości klatki piersiowej znacznego stopnia, rozległe ściągające blizny, duże ubytki mięśniowe ze znacznym zmniejszeniem wydolności oddechowej	25–40
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopnie niewydolności oddechowej są zawarte w wyjaśnieniu po poz. 62.</i>	
56	Utrata brodawki	
	a) częściowa – w zależności od rozległości blizn	0–10
	b) całkowita utrata brodawki – w zależności od płci i wieku	10–15

	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopnie uszczerbku na zdrowiu po całkowitej utracie brodawki należy oceniać również według przewidywanej utraty funkcji.</i>	
57	Uszkodzenie lub utrata sutka w zależności od wielkości ubytków i blizn	
	a) częściowe uszkodzenie lub częściowa utrata w zależności od wielkości ubytku	5–15
	b) całkowita utrata sutka – w zależności od płci i wieku	20–25
	c) utrata sutka z częścią mięśnia piersiowego w zależności od płci i wieku	30–35
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopień uszczerbku na zdrowiu po całkowitej utracie sutka należy oceniać również według przewidywanej utraty funkcji.</i>	
58	Złamanie żeber	
	a) złamanie żebra – bez zniekształceń	1
	b) złamanie żeber – bez zniekształceń, bez zmniejszenia wydolności oddechowej	2–5
	c) złamanie żebra lub żeber z obecnością zniekształceń i bez zmniejszenia wydolności oddechowej	2–10
	d) złamanie żeber z nieznacznym ograniczeniem ruchomości klatki piersiowej i zmniejszeniem wydolności oddechowej niewielkiego stopnia	5–10
	e) złamanie żeber ze średnim stopniem ograniczenia ruchomości klatki piersiowej i zmniejszeniem wydolności oddechowej średniego stopnia	10–25
	f) złamanie żeber ze znacznym stopniem ograniczenia ruchomości klatki piersiowej i ze znacznym zmniejszeniem wydolności oddechowej	25–40
	g) złamanie łopatki	0–5
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopnie upośledzenia wydolności oddechowej są zawarte w wyjaśnieniach po poz. 62.</i>	
59	Złamanie mostka	
	a) bez zniekształceń	1–3
	b) z obecnością zniekształceń	3–10
60	Złamanie żeber lub mostka powikłane przewlekłym zapaleniem kości, obecnością ciał obcych (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych)	ocenia się według poz. 58–59, zwiększając stopień uszczerbku – w zależności od stopnia powikłań i upośledzenia funkcji o 1–5 %
61	Uszkodzenia płuc i opłucnej (zrosty opłucnowe, uszkodzenie tkanki płucnej, ubytki tkanki płucnej, ciała obce)	
	a) bez cech niewydolności oddechowej	1–5
	b) z objawami niewydolności oddechowej niewielkiego stopnia	5–10
	c) z objawami niewydolności oddechowej średniego stopnia	10–25
	d) z niewydolnością oddechową znacznego stopnia	25–40
62	Uszkodzenie tkanki płucnej powikłane przetokami oskrzelowymi, ropniem płuc – w zależności od stopnia niewydolności oddechowej	40–80
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Przy ocenie według poz. 55, 58, 61 i 62 poza badaniem rentgenowskim, uszkodzenie tkanki płucnej i stopnie niewydolności oddechowej muszą być potwierdzone badaniem metrycznym i/lub badaniem gazometrycznym.</i> <i>W przypadku gdy następstwa obrażeń klatki piersiowej są oceniane z kilku pozycji tabeli, a niewydolność oddechowa towarzyszy tym następstwom, uszczerbek na zdrowiu wynikający ze stopnia niewydolności oddechowej ustala się wyłącznie w oparciu o jedną z tych pozycji.</i>	
	STOPNIE UPOŚLEDZENIA WYDOLNOŚCI ODDECHOWEJ – zmniejszenie wydolności oddechowej niewielkiego stopnia – VC 70–80%, FEV1 70–80%, FEV1%VC 70–80% – w odniesieniu do wartości należnych. – zmniejszenie wydolności oddechowej średniego stopnia – VC 50–70%, FEV1 50–70%, FEV1%VC 60–70% – w odniesieniu do wartości należnych. – znaczne zmniejszenie wydolności oddechowej – VC poniżej 50%, FEV1 poniżej 50%, FEV1%VC poniżej 50% – w odniesieniu do wartości należnych.	
63	Uszkodzenie serca i osierdzia	
	a) z wydolnym układem krążenia, EF powyżej 55%, powyżej 10 MET, bez zaburzeń kurczliwości	5–10
	b) I klasa NYHA, EF 50–55%, powyżej 10 MET, niewielkie zaburzenia kurczliwości	10–20
	c) II klasa NYHA, EF 45%–55% 7–10 MET, umiarkowane zaburzenia kurczliwości	20–40

	d) III klasa NYHA, EF 35%–45%, 5-7 MET, nasilone zaburzenia kurczliwości	40–60								
	e) IV klasa NYHA, EF<35%, poniżej 5 MET, znaczne zaburzenia kurczliwości	60–90								
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopień wydolności układu krążenia musi być oceniony na podstawie badania klinicznego, badań obrazowych serca i/lub badania EKG wysiłkowego. Przy zaliczaniu następstw do poszczególnych liter, muszą być spełnione co najmniej dwa z następujących kryteriów: klasyfikacja NYHA, EF, MET i zaburzenia kurczliwości.</i>									
	KLASYFIKACJA NYHA - (NOWOJORSKIEGO TOWARZYSTWA KARDIOLOGICZNEGO) WYRÓŻNIA NASTĘPUJĄCE STANY CZYNNOŚCIOWE SERCA									
	<table><tr><td>Klasa I</td><td>Choroba serca bez ograniczenia fizycznej aktywności. Podstawowa aktywność fizyczna nie powoduje zmęczenia, duszności, kołatania serca i bólów wieńcowych.</td></tr><tr><td>Klasa II</td><td>Choroba serca powodująca niewielkie ograniczenia aktywności fizycznej. Dobre samopoczucie w spoczynku. Podstawowa aktywność powoduje zmęczenie, duszność, kołatanie serca, bóle wieńcowe.</td></tr><tr><td>Klasa III</td><td>Choroba serca powodująca ograniczenie aktywności fizycznej. Dobre samopoczucie w spoczynku. Mniejsza niż podstawowa aktywność fizyczna powoduje zmęczenie, duszność, kołatanie serca, bóle wieńcowe.</td></tr><tr><td>Klasa IV</td><td>Choroba serca, która przy jakiegokolwiek aktywności fizycznej wywołuje dyskomfort. Objawy niewydolności serca lub niewydolności wieńcowej mogą występować nawet w spoczynku. Jeśli zostanie podjęta jakakolwiek aktywność fizyczna, wzrasta dyskomfort.</td></tr></table>	Klasa I	Choroba serca bez ograniczenia fizycznej aktywności. Podstawowa aktywność fizyczna nie powoduje zmęczenia, duszności, kołatania serca i bólów wieńcowych.	Klasa II	Choroba serca powodująca niewielkie ograniczenia aktywności fizycznej. Dobre samopoczucie w spoczynku. Podstawowa aktywność powoduje zmęczenie, duszność, kołatanie serca, bóle wieńcowe.	Klasa III	Choroba serca powodująca ograniczenie aktywności fizycznej. Dobre samopoczucie w spoczynku. Mniejsza niż podstawowa aktywność fizyczna powoduje zmęczenie, duszność, kołatanie serca, bóle wieńcowe.	Klasa IV	Choroba serca, która przy jakiegokolwiek aktywności fizycznej wywołuje dyskomfort. Objawy niewydolności serca lub niewydolności wieńcowej mogą występować nawet w spoczynku. Jeśli zostanie podjęta jakakolwiek aktywność fizyczna, wzrasta dyskomfort.	
Klasa I	Choroba serca bez ograniczenia fizycznej aktywności. Podstawowa aktywność fizyczna nie powoduje zmęczenia, duszności, kołatania serca i bólów wieńcowych.									
Klasa II	Choroba serca powodująca niewielkie ograniczenia aktywności fizycznej. Dobre samopoczucie w spoczynku. Podstawowa aktywność powoduje zmęczenie, duszność, kołatanie serca, bóle wieńcowe.									
Klasa III	Choroba serca powodująca ograniczenie aktywności fizycznej. Dobre samopoczucie w spoczynku. Mniejsza niż podstawowa aktywność fizyczna powoduje zmęczenie, duszność, kołatanie serca, bóle wieńcowe.									
Klasa IV	Choroba serca, która przy jakiegokolwiek aktywności fizycznej wywołuje dyskomfort. Objawy niewydolności serca lub niewydolności wieńcowej mogą występować nawet w spoczynku. Jeśli zostanie podjęta jakakolwiek aktywność fizyczna, wzrasta dyskomfort.									
	DEFINICJA EF – FRAKCJA WYRZUTOWA LEWEJ KOMORY Fracja wyrzutowa lewej komory: ilość krwi wypływająca z lewej komory do układu krążenia podczas skurczu serca. Frakcja wyrzutowa jest zwykle wyrażona w procentach, jako stosunek objętości krwi wypływającej w czasie skurczu z lewej komory do całkowitej objętości lewej komory. Frakcja wyrzutowa określa zdolność serca do skurczu i jest wykładnikiem wydolności serca. W przypadku choroby serca prowadzącej do jego niewydolności, frakcja wyrzutowa wynosi zwykle poniżej 50%.									
	DEFINICJA MET (RÓWNOWAŻNIKA METABOLICZNEGO) STOSOWANEGO PRZY OCENIE PRÓBY WYSIŁKOWEJ Wartość MET (MET – równoważnik metaboliczny jest jednostką spoczynkowego poboru tlenu, ok. 3,5 ml tlenu na kilogram masy ciała na minutę) uzyskuje się, dzieląc objętość tlenu (w ml/min) przez iloczyn: masy ciała (w kg) x 3,5. Liczbę 3,5 przyjmuje się jako wartość odpowiadającą zużyciu tlenu w spoczynku i wyraża w mililitrach tlenu na kilogram masy ciała na minutę.									
64	Uszkodzenia przepony – rozerwanie przepony, przepukliny przeponowe – w zależności od stopnia zaburzeń funkcji przewodu pokarmowego, oddychania i krążenia									
	a) bez zaburzeń funkcji – np. po leczeniu operacyjnym	1–5								
	b) zaburzenia niewielkiego stopnia	5–10								
	c) zaburzenia średniego stopnia	10–20								
	d) zaburzenia dużego stopnia	20–40								
F.	USZKODZENIA BRZUCHA I ICH NASTĘPSTWA									
65	Uszkodzenie powłoki jamy brzusznej (przepukliny urazowe, przetoki, blizny), okolicy lędźwiowej i krzyżowej – w zależności od charakteru blizn, ubytków, umiejscowienia i rozmiarów uszkodzenia:									
	a) blizny, niewielkie ubytki tkanek	1–5								
	b) rozległe przerośnięte, ściągające blizny, ubytki mięśniowe, przetrwale przepukliny	5–15								
	c) przetoki	15–30								
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Za przepukliny urazowe uważa się przepukliny spowodowane pourazowym uszkodzeniem powłoki brzusznej (np. po rozerwaniu mięśni powłoki brzusznej). Nie podlegają ocenie przy ustaleniu następstw nieszczęśliwego wypadku przepukliny, do ujawnienia których doszło podczas wysiłku fizycznego w wyniku</i>									

	dźwignięcia ciężaru.																	
66	Uszkodzenia żołądka, jelit, sieci, krezki jelita																	
	a) bez zaburzeń funkcji przewodu pokarmowego	0–5																
	b) z zaburzeniami funkcji niewielkiego stopnia i dostatecznym stanem odżywienia	5–15																
	c) z zaburzeniami trawienia i niedostatecznym stanem odżywienia – w zależności od stopnia zaburzeń i stanu odżywienia	5–40																
	d) z zaburzeniami trawienia i niedostatecznym stanem odżywienia – odżywienie jedynie pozajelitowe	50																
67	Przetoki jelitowe, kałowe i odbytu sztuczny jednolufowy – w zależności od możliwości zaopatrzenia sprzętem stomijnym i miejscowych powikłań przetoki																	
	a) jelita cienkiego	30–80																
	b) jelita grubego	20–70																
68	Uszkodzenie dużych naczyń krwionośnych jamy brzusznej i miednicy niepowodujące upośledzenia funkcji innych narządów w zależności od rozległości uszkodzenia naczyń	0–10																
69	Uszkodzenie odbytu, zwieracza odbytu																	
	a) blizny, zwężenia, niewielkie dolegliwości	0-5																
	b) powodujące stałe, całkowite nietrzymanie kału i gazów	60																
70	Uszkodzenia odbytnicy																	
	a) pełnościenne uszkodzenie – bez zaburzeń funkcji	0–5																
	b) wypadanie błony śluzowej	5–10																
	c) wypadanie odbytnicy w zależności od stopnia wypadania	10–30																
71	Uszkodzenia śledziony																	
	a) leczone zachowawczo (krwiak, pęknięcie narządu – potwierdzone badaniem obrazowym)	2																
	b) leczone operacyjnie z zachowaniem narządu	5																
	c) utrata śledziony	15																
72	Uszkodzenie wątroby i przewodów żółciowych, pęcherzyka żółciowego lub trzustki – w zależności od powikłań i zaburzeń funkcji																	
	a) bez zaburzeń funkcjonalnych, utrata pęcherzyka żółciowego	0–5																
	b) z współistniejącą cukrzycą wyrównywaną doustnymi środkami farmakologicznymi	5–15																
	c) z współistniejącą cukrzycą insulinozależną i zaburzeniami pokarmowymi wyrównywanymi substancją enzymów trzustkowych z współistnieniem przewlekłego zapalenia trzustki	15–40																
	d) z współistniejącą cukrzycą niewyrównywaną i zaburzeniami pokarmowymi wymagającymi żywienia pozajelitowego z współistnieniem przewlekłego zapalenia trzustki z zespołem wyniszczenia	20–60																
	e) przetoki żółciowe lub trzustkowe będące następstwem obrażeń jamy brzusznej, leczone operacyjnie przy braku efektu leczenia	30–75																
SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Przetokę trzustkową należy oceniać według ilości wydzielanej treści, stopnia wydolności zewnątrzwydzielniczej oraz zmian wtórnych powłok jamy brzusznej według poz. 72b–d.</i> <i>Przetokę żółciową należy oceniać według ilości wydzielanej treści oraz zmian wtórnych powłok brzusznych według poz. 72b–d.</i> <i>Zwężenie dróg żółciowych należy oceniać według częstości nawrotów zapaleń dróg żółciowych oraz zmian wtórnych w wątrobie według poz. 72b–d.</i>																		
KLASYFIKACJA CHILDA–PUGHA - w odniesieniu do wartości należnych																		
<table><tr><th rowspan="2">Parametr</th><th colspan="3">Liczba punktów</th></tr><tr><th>1</th><th>2</th><th>3</th></tr><tr><td>Albumina (g/dl) w surowicy</td><td>>3,5</td><td>2,8–3,5</td><td><2,8</td></tr><tr><td>Bilirubina (μmol/l) w surowicy</td><td>< 25</td><td>25–40</td><td>> 0</td></tr></table>				Parametr	Liczba punktów			1	2	3	Albumina (g/dl) w surowicy	>3,5	2,8–3,5	<2,8	Bilirubina (μmol/l) w surowicy	< 25	25–40	> 0
Parametr	Liczba punktów																	
	1	2	3															
Albumina (g/dl) w surowicy	>3,5	2,8–3,5	<2,8															
Bilirubina (μmol/l) w surowicy	< 25	25–40	> 0															

	Czas protrombinowy (sek. ponad normę)	< 4	4–6	> 6
	Wodobrzusze	Brak	niewielkie	nasilone
	Nasilenie encefalopatii	Brak	I-II°	III-IV°
GRUPA A – 5–6 pkt, GRUPA B – 7–9 pkt, GRUPA C –10–15 pkt				
G.	USZKODZENIA NARZĄDÓW MOCZOWO-PŁCIOWYCH			
73	Uszkodzenia nerek			
	a) uszkodzenie nerek bez zaburzeń funkcji (krwiak, pęknięcie narządu – potwierdzone badaniem obrazowym			1–5
	b) uszkodzenie jednej nerki lub obu nerek powodujące upośledzenie ich funkcji – w zależności od stopnia upośledzenia funkcji			10–25
74	Utrata jednej nerki przy drugiej zdrowej i prawidłowo działającej			35
75	Utrata jednej nerki przy upośledzeniu funkcjonowania drugiej nerki – w zależności od stopnia upośledzenia funkcji pozostałej nerki			40–75
76	Uszkodzenie moczowodu, powodujące zwężenie jego światła			
	a) niepowodujące zaburzeń funkcji			0–5
	b) z zaburzeniami funkcji układu moczowego			5–20
77	Uszkodzenie pęcherza – w zależności od stopnia zmniejszenia jego pojemności, zaburzeń w oddawaniu moczu, przewlekłych stanów zapalnych			
	a) bez zaburzeń funkcji			0–5
	b) zaburzenia funkcji niewielkiego i średniego stopnia			5–15
	c) zaburzenia funkcji znacznego stopnia			15–30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Oceny uszkodzenia dokonuje się na podstawie badania urodynamicznego z określeniem zalegania pomikcyjnego w badaniu USG i badania bakteriologicznego moczu.</i>			
78	Przetoki górnych dróg moczowych, pęcherza moczowego i cewki moczowej			
	a) upośledzające jakość życia (w zależności od możliwości i sposobu zaopatrzenia przetoki i innych zaburzeń wtórnych) w stopniu średnim			10–25
	b) upośledzające jakość życia (w zależności od możliwości i sposobu zaopatrzenia przetoki i innych zaburzeń wtórnych) w stopniu znacznym			25–50
79	Zwężenie cewki moczowej:			
	a) powodujące trudności w oddawaniu moczu, bez nawracających zakażeń			5–15
	b) z nawracającymi zakażeniami			15–30
	c) z nietrzymaniem moczu lub zaleganiem moczu			30–75
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopień zaburzeń w oddawaniu moczu powinien być potwierdzony badaniem uroflowmetrycznym w przypadku lit. a, bakteriologicznym w przypadku lit. b, badaniem urodynamicznym lub USG z określeniem zalegania pomikcyjnego w przypadku lit. c.</i>			
80	Utrata prącia			40
81	Uszkodzenie lub częściowa utrata prącia – w zależności od stopnia uszkodzenia i zaburzenia funkcji			5–30
82	Uszkodzenie lub utrata jednego jądra, jajnika oraz pozostałych struktur układu rozrodczego (nieujętych w pozostałych pozycjach tabeli) – w zależności od stopnia uszkodzenia i upośledzenia funkcji			5–20
83	Utrata obu jąder lub obu jajników			40
84	Pourazowy wodniak jądra			
	a) wyleczony operacyjnie			2
	b) wodniak nowotworowy			2–10
85	Utrata i uszkodzenie macicy			
	a) uszkodzenie lub częściowa utrata			5–20
	b) utrata w wieku do 50 lat			40
	c) utrata w wieku powyżej 50 lat			20
86	Uszkodzenie krocza, worka mosznowego, sromu, pochwy, pośladków			
	a) blizny, ubytki, deformacje			0–10

	b) wypadanie pochwy	5–10
	c) wypadanie pochwy i macicy	30
H.	OSTRE ZATRUCIA, NAGŁE DZIAŁANIA CZYNNIKÓW CHEMICZNYCH, FIZYCZNYCH I BIOLOGICZNYCH	
87	Nagłe zatrucia gazami oraz substancjami i produktami chemicznymi:	
	a) ze stwierdzoną utratą przytomności, obserwacją szpitalną lecz bez trwałych wtórnych powikłań	1–5
	b) powodujące trwałe upośledzenie funkcji narządów lub układów w stopniu średnim	10–20
	c) powodujące trwałe upośledzenie funkcji narządów lub układów w stopniu znacznym	należy oceniać według odpowiednich pozycji dla danego narządu lub układu
	d) uszkodzenie układu krwiotwórczego	15–25
88	Inne następstwa zatruc oraz ogólne następstwa działania czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych (porażenia prądem, porażenia piorunem, następstwa ukąszeń) – w zależności od stopnia uszkodzenia	
	a) ze stwierdzoną utratą przytomności, obserwacją szpitalną lecz bez trwałych wtórnych powikłań	0–5
	b) powodujące trwałe upośledzenie funkcji narządów lub układów w stopniu średnim	5–15
	c) powodujące trwałe upośledzenie funkcji narządów lub układów w stopniu znacznym	należy oceniać według odpowiednich pozycji dla danego narządu lub układu
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Uszkodzenie wzroku i słuchu należy oceniać według odpowiednich tabel 26a, 31, 41a. Miejscowe następstwa działania czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych należy oceniać według pozycji dla danej okolicy ciała.</i>	
I.	USZKODZENIA KRĘGOSŁUPA, RDZENIA KRĘGOWEGO I ICH NASTĘPSTWA	
89	Uszkodzenia kręgosłupa w odcinku szyjnym:	
	a) skręcenie, stłuczenie, niewielkie uszkodzenie aparatu więzadłowego – z przemieszczeniem kręgów poniżej 3 mm lub niestabilność kątowa poniżej 12° - w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości	0–5
	b) ze złamaniem blaszki granicznej lub kompresją trzonu kręgu do 25% wysokości kręgu, inne złamanie kręgu powodujące zniekształcenie średniego stopnia, podwichnięcie (potwierdzone czynnościowymi badaniami RTG), stan po usunięciu jądra miazdzystego, usztywnienie operacyjne – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości	5–15
	c) złamanie kompresją trzonu powyżej 25%, inne złamanie kręgu powodujące zniekształcenie dużego stopnia, zwichnięcie, usztywnienie operacyjne – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości	15–40
	d) całkowite zeszczywnienie z niekorzystnym ustawieniem głowy	50
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Złamanie więcej niż jednego kręgu lub usunięcie więcej niż jednego jądra miazdzystego należy oceniać według poz. 89b lub c w zależności od stopnia zniekształcenia i zaburzenia ruchomości.</i> <i>Jeżeli jedyną przyczyną ograniczenia ruchomości kręgosłupa szyjnego jest zespół bólowy korzeniowy należy oceniać wyłącznie według pozycji 95.</i> <i>Łączny stopień pourazowego inwalidztwa kręgosłupa szyjnego nie powinien przekraczać 50%.</i> ZAKRESY RUCHOMOŚCI: <i>zgięcie 50°, prostowanie 60°, rotacja po 80°, pochylanie na boki po 45°</i>	
90	Uszkodzenia kręgosłupa w odcinku piersiowym (Th1, Th11):	
	a) złamanie blaszki granicznej lub kompresją trzonu kręgu do 25% wysokości kręgu, inne złamanie kręgu powodujące zniekształcenie średniego stopnia, stan po usunięciu jądra miazdzystego – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości	0–10
	b) złamanie z kompresją trzonu powyżej 25%, inne złamanie kręgu powodujące zniekształcenie dużego stopnia, zwichnięcie, usztywnienie operacyjne – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości	10–20
	c) całkowite zeszczywnienie – w zależności od ustawienia kręgosłupa	20–30

	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Złamanie więcej niż jednego kręgu lub usunięcie więcej niż jednego jądra miażdżystego należy oceniać według poz. 90b lub c w zależności od stopnia zniekształcenia i zaburzenia ruchomości.</i> <i>Łączny stopień pourazowego inwalidztwa kręgosłupa piersiowego nie powinien przekraczać 30%.</i> ZAKRESY RUCHOMOŚCI: <i>zgięcie 60°, rotacja po 30°, test Schobera 10-11cm (od C7 do S1), z tego odcinek piersiowy 2-3 cm.</i>	
91	Uszkodzenie kręgosłupa w odcinku piersiowym i lędźwiowym (Th12 – L5) a) skręcenie, stłuczenie z niewielkim uszkodzeniem aparatu więzadłowego – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości b) złamanie blaszki granicznej lub kompresja trzonu kręgu do 25% wysokości kręgu, inne złamanie kręgu powodujące zniekształcenie średniego stopnia, stan po usunięciu jądra miażdżystego – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości c) złamanie z kompresją trzonu powyżej 25%, inne złamanie kręgu powodujące zniekształcenie dużego stopnia, zwichnięcie, usztywnienie operacyjne – w zależności od stopnia zaburzenia ruchomości d) zeszczytnienie – w zależności od ustawienia kręgosłupa SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Jeżeli złamaniu Th12 towarzyszy złamanie sąsiedniego kręgu w odcinku piersiowym, należy oceniać według poz. 91.</i> <i>Złamanie więcej niż jednego kręgu lub usunięcie więcej niż jednego jądra miażdżystego należy oceniać według poz. 91b lub c, w zależności od stopnia zniekształcenia i zaburzenia ruchomości. Jeżeli jedyną przyczyną ograniczenia ruchomości kręgosłupa lędźwiowego jest zespół bólowy korzeniowy należy oceniać wyłącznie według poz. 95.</i> <i>Kręgozmyk rzekomy (zwyrodnieniowy) i prawdziwy (na tle kręgoszczeliny) nie jest traktowany jako następstwo nieszczęśliwego wypadku.</i> <i>Łączny stopień pourazowego inwalidztwa kręgosłupa lędźwiowego nie powinien przekraczać 40%.</i> ZAKRESY RUCHOMOŚCI: <i>zgięcie 60°, wyprost 25°, test Schobera 10-11cm (od C7 do S1) z tego odcinek lędźwiowy 7-8 cm.</i>	0-5 5-15 15-30 30-40
92	Izolowane złamanie wyrostków poprzecznych lub ościстых kręgu, kości guzicznej a) złamanie jednego wyrostka poprzecznego lub ościстого kręgu, złamanie kości guzicznej b) mnogie złamanie wyrostków poprzecznych lub ościстых kręgów (w zależności od liczby, stopnia przemieszczenia i ograniczenia ruchomości kręgosłupa) SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku istnienia zespołu bólowego guzicznego w związku ze stłuczeniem lub złamaniem kości guzicznej należy oceniać wyłącznie według poz. 95h.</i>	0-2 2-10
93	Uszkodzenia kręgosłupa powikłane zapaleniem kręgów, obecnością ciała obcego (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych)	ocenia się według poz. 90-92, zwiększając stopień uszczerbku o 5-10%
94	Uszkodzenia rdzenia kręgowego a) porażenie kończyn górnych i/lub dolnych 0-1° w skali Lovette'a głęboki niedowład czterokończynowy 2° w skali Lovette'a, zespół Brown-Sequarda, będący następstwem połowicznego uszkodzenia rdzenia w odcinku szyjnym z porażeniem kończyn 0-1° w skali Lovette'a b) głęboki niedowład kończyn górnych lub dolnych – 2° w skali Lovette'a, niedowład czterokończynowy 3° w skali Lovette'a, zespół Brown-Sequarda, będący następstwem połowicznego uszkodzenia rdzenia w odcinku szyjnym z niedowładem kończyn 2° w skali Lovette'a c) średniego stopnia niedowład kończyn górnych lub dolnych – 3° w skali Lovette'a, zespół Brown-Sequarda, będący następstwem połowicznego uszkodzenia rdzenia w odcinku szyjnym z niedowładem kończyn 3° w skali Lovette'a lub połowiczne uszkodzenie rdzenia w odcinku piersiowym – z niedowładem kończyny dolnej 0-2° w skali Lovette'a	100 60-80 30-60

	d) niewielki niedowład kończyn górnych i/lub dolnych – 4° w skali Lovette'a z zaburzeniami ze strony zwieraczy i zaburzeniami ze strony narządów płciowych, zespół Brown-Sequarda, będący następstwem połowicznego uszkodzenia rdzenia w odcinku szyjnym z niedowładem kończyn – 4° w skali Lovette'a lub połowiczne uszkodzenie rdzenia w odcinku piersiowym – z niedowładem kończyny dolnej 3–4° w skali Lovette'a, izolowane zaburzenia ze strony zwieraczy i narządów płciowych, zespół stożka końcowego	5–40
	e) niewielki niedowład kończyn górnych i/lub dolnych – 4° w skali Lovette'a bez zaburzeń ze strony zwieraczy i narządów płciowych, zaburzeń troficznych	5–30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Ocena porażen zwieraczy i zaburzeń ze strony narządów płciowych wchodzi w zakres oceny poz. 94a–c.</i>	
95	Urazowe zespoły korzeniowe (ból, ruchowe, czuciowe lub mieszane) – w zależności od stopnia	
	a) szyjne bólowe	2–5
	b) szyjne bez niedowładów – ból, zaburzenia czucia, osłabienie lub brak odruchów	5–15
	c) szyjne z obecnością niedowładów – w zależności od stopnia niedowładów i zaników mięśniowych	10–30
	d) piersiowe	2–10
	e) lędźwiowo-krzyżowe bólowe	2–5
	f) lędźwiowo-krzyżowe bez niedowładów – ból, zaburzenia czucia, osłabienie lub brak odruchów	5–15
	g) lędźwiowo-krzyżowe z obecnością niedowładów – w zależności od stopnia niedowładów i zaników mięśniowych	10–30
	h) guziczne	2–5
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Zaburzenia stwierdzone w poz. 95 powinny mieć potwierdzenie w dokumentacji medycznej z leczenia i diagnostyki następstw zdarzenia.</i>	
J.	USZKODZENIA MIEDNICY	
96	Rozejście spojenia łonowego i/lub zwichnięcie stawu krzyżowo-biodrowego – w zależności od stopnia przemieszczenia i zaburzeń chodu	
	a) rozejście spojenia łonowego, bez dolegliwości ze strony stawów krzyżowo-biodrowych, bez zaburzeń chodu	0–5
	b) rozejście spojenia łonowego z dolegliwościami ze strony stawów krzyżowo-biodrowych, z zaburzeniami chodu	5–15
	c) rozejście, zwichnięcie spojenia łonowego ze zwichnięciem stawu krzyżowo-biodrowego leczone operacyjnie w zależności od stopnia zaburzenia chodu	15–35
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Jeżeli rozejściu spojenia łonowego towarzyszy złamanie kości miednicy, należy oceniać według poz. 97 lub 99.</i>	
97	Złamanie miednicy z przerwaniem obręczy kończyny dolnej jedno- lub wielomiejscowe – w zależności od zniekształcenia i upośledzenia chodu	
	a) w odcinku przednim jednostronnie (kość łonowa i kulszowa)	0–20
	b) w odcinku przednim obustronnie	5–25
	c) w odcinku przednim i tylnym (typ Malgaigne'a)	15–40
	d) w odcinku przednim i tylnym obustronnie	40–45
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Złamanie stabilne kości miednicy, złamanie awulsyjne należy oceniać według poz. 99.</i>	
98	Złamanie panewki stawu biodrowego z centralnym lub bez centralnego zwichnięcia stawu – w zależności od upośledzenia funkcji stawu	
	a) złamanie niewielkiego fragmentu panewki bez zwichnięcia centralnego lub ze zwichnięciem centralnym I°	0–10
	b) pozostałe zwichnięcia centralne i złamania panewki – ze średnim stopniem ograniczenia funkcji	10–25
	c) pozostałe zwichnięcia centralne i złamania panewki – ze znacznym stopniem ograniczenia funkcji stawu	25–40
	d) bardzo duże zmiany, zeszczywnienia w stawie – w zależności od ustawienia	40–60
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Uraz stawu biodrowego wygojony sztucznym stawem należy oceniać według poz. 143.</i>	

99	Izolowane złamanie kości miednicy i kości krzyżowej bez przerwania obręczy kończyny dolnej				
	a) jednomiejscowe złamanie kości miednicy (np. złamanie jednej gałęzi kości łonowej lub kulszowej), kości krzyżowej – bez zniekształcenia i bez zaburzeń funkcji	0–5			
	b) mnogie złamania kości miednicy i/lub kości krzyżowej – bez zniekształcenia i bez zaburzeń funkcji	2–7			
	c) jednomiejscowe złamanie kości miednicy i/lub kości krzyżowej – ze zniekształceniem i z zaburzeniami funkcji	3–10			
	d) mnogie złamania kości miednicy i/lub kości krzyżowej ze zniekształceniem i z zaburzeniami funkcji	5–20			
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Towarzyszące złamaniom uszkodzenia narządów miednicy i objawy neurologiczne ocenia się dodatkowo według pozycji dotyczących odpowiednich uszkodzeń narządów miednicy lub uszkodzeń neurologicznych.</i>				
K.	USZKODZENIA KOŃCZYNY GÓRNEJ				
	OBRĘCZ KOŃCZYNY GÓRNEJ		Strona		
100	Złamanie łopatki	prawa	lewa		
	a) wygojone złamanie łopatki z nieznacznym przemieszczeniem bez większych zaburzeń funkcji kończyny	0–10	0–5		
	b) wygojone złamanie łopatki z dużym przemieszczeniem i wyraźnym upośledzeniem funkcji kończyny – w zależności od stopnia zaburzeń	10–30	5–25		
	c) wygojone złamanie szyjki i panewki z dużym przemieszczeniem, przykurczem w stawie łopatkowo-ramiennym, z dużymi zanikami mięśni i innymi zmianami	30–55	25–45		
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Normy poz. 100 uwzględniają również ewentualne powikłania neurologiczne.</i>				
101	Stan po złamaniu obojczyka – w zależności od stopnia zniekształcenia i/lub ograniczenia ruchów				
	a) niewielkie zniekształcenie, bez ograniczenia ruchów	0–3	0–2		
	b) zniekształcenie średniego stopnia i ograniczenie ruchów średniego stopnia	3–10	2–5		
	c) duże zniekształcenie i ograniczenie ruchu	10–25	5–20		
102	Staw rzekomy obojczyka – w zależności od zniekształcenia, przemieszczeń, upośledzenia funkcji kończyny	10–25	5–20		
SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku złamania obojczyka powikłanego stawem rzekomym należy oceniać wyłącznie z poz. 102.</i>					
103	Podwichnięcie, zwichnięcie stawu obojczykowo-barkowego lub obojczykowo-mostkowego, w zależności od ograniczenia ruchów, stopnia zniekształcenia i upośledzenia funkcji				
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–3		
	b) zmiany średniego stopnia	5–15	3–12		
	c) zmiany znacznego stopnia	15–25	12–20		
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku gdy deficyt funkcji kończyny górnej wynika z nakładania się skutków złamania obojczyka oraz uszkodzeń neurologicznych, deficyt funkcji kończyny należy oceniać jedynie według poz. 182, natomiast stopień zniekształcenia obojczyka według poz. 101-103. W przypadku nienakładania się deficytów należy oceniać dodatkowo według poz. 182.</i>				
104	Uszkodzenia obojczyka powikłane przewlekłym zapaleniem kości, obecnością ciał obcych (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych)	ocenia się według poz. 101–103, zwiększając stopień uszczerbku o 1–5%			
105	Uszkodzenie stawu łopatkowo-ramiennego (zwichnięcie, złamanie – głowy, nasady bliższej kości ramiennej, skręcenia) oraz uszkodzenia pozostałych struktur barku – w zależności od blizn, ubytków tkanek, ograniczenia ruchów, zaników mięśni, przemieszczeń i zniekształceń				
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–10	0–5		
	b) zmiany średniego stopnia	10–20	5–15		
	c) zmiany dużego stopnia	20–30	15–25		
106	Zestarzałe nieodprowadzone zwichnięcie stawu łopatkowo-ramiennego w zależności od zakresu ruchów i ustawienia kończyny	20–35	15–30		
107	Nawykowe zwichnięcia				

	a) po leczeniu operacyjnym w zależności od ograniczenia ruchomości	5–25	5–20
	b) nieleczone operacyjnie	25	20
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Nawykowe zwichnięcia nie należy traktować jako kolejnego nieszczęśliwego wypadku lecz jako skutek ostatniego urazowego zwichnięcia stawu łopatkowo-ramiennego. Przy orzekaniu według poz. 107 należy zebrać szczegółowy wywiad w kierunku przebytych wcześniej urazowych zwichnięć w stawie oraz z zapoznać się z dodatkową dokumentacją medyczną – w celu ustalenia daty ostatniego zwichnięcia urazowego oraz daty pierwszego zwichnięcia nawykowego.</i>		
108	Staw cepowy w następstwie pourazowych ubytków kości – w zależności od zaburzeń funkcji	25–40	20–35
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Staw wiotki z powodu porażen ocenia się według norm neurologicznych.</i>		
109	Zesztywnienie stawu barkowego		
	a) w ustawieniu czynnościowo korzystnym – w zależności od ustawienia i funkcji	20–35	15–30
	b) w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym	40	35
110	Bliznowaty przykurcz stawu barkowego – w zależności od zaburzeń czynności stawu	należy oceniać według poz. 105 lub 109	
111	Uszkodzenie barku powikłane przewlekłym zapaleniem kości, obecnością ciał obcych (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych), przetokami i zmianami neurologicznymi	ocenia się według poz. 105–110, zwiększając stopień uszczerbku, w zależności od stopnia powikłań i upośledzenia funkcji:	
		0–35	0–25
112	Utrata kończyny w barku	75	70
113	Utrata kończyny wraz z łopatką	80	75
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI STAWU RAMIENNO-ŁOPATKOWEGO: zgięcie 0-180°, wyprost 0-60°, odwodzenie 0-90°, unoszenie 90-180° (niekiedy odwodzenie i unoszenie jest określane jednym terminem - odwodzenie i wtedy zakres ruchu wynosi 0-180°), przywodzenie 0-50°, rotacja zewnętrzna 0-70°, rotacja wewnętrzna 0-100° (pozycja funkcjonalna, swobodna – 20-40° zgięcia, 20-50° odwiedzenia i 30-50° rotacji wewnętrznej).		
	RAMIĘ		
114	Złamanie trzonu kości ramiennej – w zależności od przemieszczeń, ograniczeń ruchów w stawie łopatkowo-ramiennym i łokciowym oraz zaburzeń neurologicznych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	3–15	2–10
	b) zmiany średniego stopnia	15–30	10–25
	c) zmiany dużego stopnia, przewlekłe zapalenie kości, przetoki, brak zrostu, staw rzekomy	30–55	25–50
115	Uszkodzenia skóry, ubytki mięśni, uszkodzenia ścięgien, naczyń, nerwów ramienia – w zależności od zmian wtórnych i upośledzenia funkcji		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–5
	b) zmiany średniego stopnia	5–10	5–10
	c) zmiany dużego stopnia	10–50	10–45
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według tej pozycji należy oceniać jedynie uszkodzenia bez złamań kości. W przypadku współistnienia złamań kości, należy oceniać według poz. 114.</i>		
116	Utrata kończyny w obrębie ramienia		
	a) z zachowaniem tylko 1/3 bliższej kości ramienia	70	65
	b) przy dłuższych kikutach	65	60
117	Przepukliny mięśniowe ramienia – w zależności od rozmiarów	0–8	0–6
	ŁOKIEĆ		
118	Złamanie w obrębie łokcia (nasada dalsza kości ramiennej, nasada bliższa kości promieniowej i łokciowej) – w zależności od zniekształceń i ograniczenia ruchów w stawie łokciowym oraz deficytów neurologicznych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–15	4–10

	c) zmiany dużego stopnia, przewlekłe zapalenie kości, przetoki, brak zrostu, staw rzekowy	15–50	10–45
	d) leczenie uszkodzenia zakończone zabiegiem protezowania stawu w zależności od ograniczenia funkcji	10–30	10–25
119	Zesztywnienie stawu łokciowego		
	a) w zgięciu zbliżonym do kąta prostego i z zachowanymi ruchami obrotowymi przedramienia (70-105°)	30	25
	b) z brakiem ruchów obrotowych	35	30
	c) w ustawieniu wyprostnym lub zbliżonym (0-20°)	50	45
	d) w innych ustawieniach – w zależności od przydatności czynnościowej kończyny	30–45	25–40
120	Uszkodzenia łokcia – zwichnięcia, skręcenia, uszkodzenia tkanek miękkich, skóry oraz zaburzenia neurologiczne – w zależności od blizn, ograniczenia ruchów, zaników mięśni, przemieszczeń, zniekształceń, deficytów neurologicznych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–15	4–10
	c) zmiany dużego stopnia, przetoki	15–45	10–40
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według tej pozycji należy oceniać jedynie bez złamań kości. W przypadku współistnienia złamań kości należy oceniać według poz. 118.</i>		
121	Cepowy staw łokciowy – w zależności od stopnia wiotkości i stanu mięśni	65	60
122	Utrata kończyny górnej na poziomie stawu łokciowego	65	60
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Funkcjonalny pełny wyprost stawu łokciowego 0°, pełne zgięcie 140°, supinacja i pronacja 0-80°.</i>		
	PRZEDRAMIĘ		
123	Złamanie w obrębie dalszych nasad jednej lub obu kości przedramienia, powodujące ograniczenia ruchomości nadgarstka, ruchów obrotowych przedramienia, ruchomości palców i zniekształcenia – w zależności od stopnia zaburzeń czynnościowych		
	a) bez zniekształcenia lub z niewielkim zniekształceniem bez istotnych zaburzeń ruchomości (np. złamanie podokostnowe u dzieci, złamanie bez przemieszczenia, izolowane złamanie wyrostka rylcowatego)	0–3	0–2
	b) średnie zniekształcenia z ograniczeniem ruchomości bez zaburzeń wtórnych	3–10	2–8
	c) średnie lub duże zniekształcenia ze średnim ograniczeniem ruchomości, ze zmianami wtórnymi (np. zespół Sudecka i inne)	10–20	8–15
	d) bardzo duże zniekształcenia z dużym ograniczeniem ruchów, ze zmianami wtórnymi (np. zespół Sudecka i inne)	20–30	15–25
124	Złamanie trzonu jednej lub obu kości przedramienia – w zależności od przemieszczeń, zniekształceń i zaburzeń czynnościowych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–10	4–15
	c) zmiany dużego stopnia lub zmiany wtórne	20–35	15–30
125	Uszkodzenie części miękkich przedramienia, skóry, mięśni, ścięgien, naczyń – w zależności od rozmiarów, uszkodzenia i upośledzenia funkcji, zmian wtórnych (troficzne, krążeniowe, blizny)		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–10	4–8
	c) zmiany dużego stopnia	10–20	8–15
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według pozycji należy oceniać jedynie uszkodzenia bez złamań kości. W przypadku współistnienia złamań kości orzeka według poz. 123, 124, 126, 127.</i>		
126	Staw rzekowy kości łokciowej lub promieniowej – w zależności od zniekształceń, ubytków kości, upośledzenia funkcji i innych zmian twórczych		
	a) zmiany średniego stopnia	10–20	10–15
	b) zmiany dużego stopnia	20–35	15–30
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku złamania jednej kości przedramienia powikłanej stawem rzekowym należy oceniać wyłącznie z poz. 126.</i>		
127	Brak zrostu, staw rzekowy obu kości przedramienia – w zależności od		

	zniekształceń, ubytków kości, upośledzenia funkcji i innych zmian twórczych		
	a) zmiany średniego stopnia	10–25	10–20
	b) zmiany dużego stopnia	25–40	20–35
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku złamania obu kości przedramienia powikłanych stawem rzekomym należy oceniać wyłącznie z poz. 127.</i>		
128	Uszkodzenie przedramienia powikłane przewlekłym zapaleniem kości przetokami obecnością ciał obcych (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych), ubytkiem tkanki kostnej i zmianami neurologicznymi	należy oceniać według poz. 123–127, zwiększając stopień uszczerbku w zależności od stopnia powikłań:	
		0–15	0–15
129	Utrata kończyny w obrębie przedramienia – w zależności od charakteru kikuta i jego przydatności do protezowania	55–65	50–60
130	Utrata przedramienia w okolicy nadgarstka	55	50
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI PRZEDRAMIENIA nawracanie 0–80°, odwracanie 0–80° (pozycja funkcjonalna, swobodna – 20° nawrócenia)		
	NADGARSTEK		
131	Skręcenie, zwichnięcie w obrębie nadgarstka, złamanie kości nadgarstka (np. kości łódeczkowatej), uszkodzenia skóry, mięśni, naczyń – w zależności od blizn, ubytków, zniekształceń, niestabilności, rozległości uszkodzenia, upośledzenia funkcji, zmian troficznych i innych zmian wtórnych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–10	0–8
	b) zmiany średniego stopnia	10–20	8–15
	c) zmiany dużego stopnia z ustawieniem ręki czynnościowo niekorzystnym	20–30	15–25
132	Całkowite zeszytnienie w obrębie nadgarstka (stawu promieniowo-nadgarstkowego)		
	a) w ustawieniu czynnościowo korzystnym – w zależności od stopnia upośledzenia funkcji ręki i palców	15–30	10–25
	b) w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym – w zależności od stopnia upośledzenia funkcji ręki i palców	25–45	20–40
133	Uszkodzenie nadgarstka powikłane głębokimi trwałymi zmianami troficznymi, przewlekłym ropnym zapaleniem kości nadgarstka, przetokami i zmianami neurologicznymi	należy oceniać według poz. 131–132, zwiększając stopień uszczerbku, w zależności od stopnia powikłań:	
		0–10	0–10
134	Utrata ręki na poziomie nadgarstka	55	50
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI NADGARSTKA zgięcie dłoniowe 60° (czynne), 80° (bierne), zgięcie grzbietowe 60° (czynne), 80° (bierne), odchylenie promieniowe 20°, odchylenie łokciowe 30° (pozycja funkcjonalna – od 10° zgięcia dłoniowego do 10° zgięcia grzbietowego i od 0° do 10° odchylenia łokciowego).		
	ŚRÓDRĘCZE		
135	Złamanie kości śródręcza, uszkodzenia ścięgien i pozostałych części miękkich (skóry, mięśni, naczyń, nerwów) w zależności od blizn, ubytków, zniekształceń, upośledzenia funkcji ręki i palców oraz innych zmian wtórnych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–10	4–8
	c) zmiany dużego stopnia	10–20	8–18
	KCIUK		
136	Utrata w zakresie kciuka – w zależności od rozmiaru ubytku, blizn, zniekształceń, jakości kikuta, ograniczenia ruchów palca, upośledzenia funkcji ręki i innych zmian wtórnych		
	a) częściowa lub całkowita utrata opuszki, trwała utrata płytki paznokciowej	0–5	0–4
	b) częściowa lub całkowita utrata paliczka paznokciowego	5–15	4–13
	c) utrata paliczka paznokciowego z częścią paliczka podstawowego mniej niż 2/3	15–20	13–18

	długości paliczka		
	d) utrata paliczka paznokciowego i paliczka podstawowego ponad 2/3 jego długości lub utrata obu paliczków bez kości śródreżca	20–28	18–25
	e) utrata obu paliczków z kością śródreżca	28–35	25–33
137	Inne uszkodzenia kciuka: złamania, zwichnięcia, uszkodzenia mięśni, ścięgien, naczyń, nerwów – w zależności od blizn, zniekształceń, zaburzeń czucia, ograniczenia ruchów palca, upośledzenia funkcji ręki i innych zmian wtórnych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–15	4–13
	c) zmiany znacznego stopnia	15–20	13–18
	d) zmiany bardzo dużego stopnia graniczące z utratą kciuka (dotyczy utraty funkcji)	20–23	18–20
	e) całkowita bezużyteczność kciuka	25	23
	f) rozległe zmiany, graniczące z utratą pierwszej kości śródreżca (dotyczy utraty funkcji)	10–25	13–33
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Przy ocenie stopnia zaburzeń czynności kciuka należy brać pod uwagę przede wszystkim zdolność przeciwstawienia i chwytu.</i>		
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI KCIUKA – staw śródreżczo-palczkowy 0–60° (pozycja funkcjonalna 20° zgięcia) – staw międzypalczkowy 0–80° (pozycja funkcjonalna 20° zgięcia) – odwodzenie 0–50° – przywodzenie – maksymalna odległość między kresą zgięciową stawu międzypalczkowego kciuka a kresą zgięciową stawu śródreżczo-palczkowego palca V – pełny zakres ruchu – 0 cm, brak ruchu – 8 cm – opozycja (przeciwstawianie) – maksymalna odległość między kresą zgięciową stawu międzypalczkowego kciuka a kresą zgięciową stawów śródreżczo-palczkowych na wysokości III stawu śródreżczo-palczkowego – pełny zakres ruchu – 8 cm, brak ruchu – 0 cm		
	PALEC WSKAZUJĄCY		
138	Utrata w obrębie wskaziciela – w zależności od blizn, zniekształceń, jakości kikuta, ograniczenia ruchów wskaziciela, upośledzenia funkcji ręki		
	a) utrata częściowa lub całkowita opuszki, trwała utrata płytki paznokciowej	0–5	0–4
	b) częściowa lub całkowita utrata paliczka paznokciowego	5–10	4–8
	c) utrata paliczka paznokciowego z częścią paliczka środkowego	10–15	8–13
	d) utrata dwóch paliczków	15–20	13–18
	e) utrata w obrębie paliczka podstawowego lub utrata trzech paliczków	20–25	18–23
	f) utrata wskaziciela w obrębie lub z kością śródreżca	25–30	23–27
139	Wszelkie inne uszkodzenia w obrębie wskaziciela: złamania, zwichnięcia, uszkodzenia mięśni, ścięgien, naczyń, nerwów – w zależności od blizn, zniekształceń, zaburzeń czucia, ograniczenia ruchów palca, upośledzenia funkcji ręki, przykurczów stawów, zesztynień, zmian troficznych i innych zmian wtórnych – w zależności od stopnia		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	0–4
	b) zmiany średniego stopnia	5–10	4–8
	c) zmiany dużego stopnia	10–15	8–13
	d) zmiany znacznego stopnia, graniczące z utratą wskaziciela (bezużyteczność palca)	15–20	13–18
	e) całkowita bezużyteczność wskaziciela	23	20
	PALEC TRZECI, CZWARTY I PIĄTY		
140	Palec trzeci, czwarty i piąty – w zależności od stopnia uszkodzenia		
	a) częściowa lub całkowita utrata opuszki lub trwała utrata płytki paznokciowej	0–2,5	0–2
	b) częściowa lub całkowita utrata paliczka paznokciowego	2,5–5	2–4,5
	c) utrata w obrębie paliczka środkowego lub utrata dwóch paliczków	5–8	4,5–7
	d) utrata w obrębie paliczka podstawowego lub utrata trzech paliczków	8–10	7–8,5
141	Utrata palców III, IV lub V w obrębie lub z kością śródreżca	10–15	8,5–13
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Uszkodzenie palca III przy braku lub bez użyteczności wskaziciela – ocenia się podwójnie palec trzeci. Palec trzeci może zastąpić wskaziciela, przy jego</i>		

	uszkodzeniu powstaje znaczne upośledzenie funkcji ręki.		
142	Wszelkie inne uszkodzenia w obrębie palców III, IV lub V – złamania, zwichnięcia, uszkodzenia mięśni, ścięgien, naczyń, nerwów – w zależności od blizn, zniekształceń, zaburzeń czucia, ograniczenia ruchów palca, przykurców, stawów, zeszywnień, zmian troficznych i innych zmian wtórnych – za każdy palec w zależności od stopnia		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–2,5	0–2
	b) zmiany średniego stopnia	2,5–5	2–4,5
	c) zmiany dużego stopnia	5–8	4,5–7
	d) całkowita bezużyteczność	9	8
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Przy uszkodzeniach obejmujących większą liczbę palców, suma procentów za poszczególne uszkodzenia palców nie może przekroczyć wartości przewidzianej za całkowitą utratę ręki (dla prawej - 55%, dla lewej 50%).</i>		
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI - PALCE II – V: - staw śródrečno-palczkowy 0-90° (pozycja funkcjonalna 30° zgięcia) - staw międzypalczkowy bliższy 0-100° (pozycja funkcjonalna 40° zgięcia) - staw międzypalczkowy dalszy 0-70° (pozycja funkcjonalna 20° zgięcia)		
L.	USZKODZENIA KOŃCZYNY DOLNEJ		
	STAW BIODROWY		
143	Uszkodzenia stawu biodrowego – zwichnięcia, złamania bliższej nasady kości udowej, złamania szyjki, złamania krętarzowe, urazowe złuszczenia głowy kości udowej – w zależności od zakresu ruchów, przemieszczeń, skrócenia, zniekształceń, zmian wtórnych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	5–10	
	b) zmiany średniego stopnia	10–20	
	c) zmiany dużego stopnia	20–40	
	d) zmiany z bardzo ciężkimi zmianami miejscowymi i dolegliwościami wtórnymi (kręgosłup, staw krzyżowo-biodrowy, kolano, niepowodzenia leczenia operacyjnego – np. biodro wiszące)	40–65	
	e) leczenie uszkodzenia zakończone zabiegiem protezowania stawu w zależności od ograniczenia funkcji	15–40	
144	Uszkodzenie tkanek miękkich okolicy stawu biodrowego (skóry, mięśni, naczyń, aparatu więzadłowo-torebkowego, nerwów) – w zależności od blizn, ubytków, deficytów neurologicznych, stopnia ograniczenia ruchów		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	
	b) zmiany średniego stopnia	5–15	
	c) zmiany znacznego stopnia	15–30	
	d) zmiany dużego stopnia	30–60	
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według tej pozycji należy oceniać uszkodzenia bez złamań kości i zwichnięć. W przypadku współistnienia złamań kości lub zwichnięć kości należy oceniać według poz. 143.</i> <i>W przypadku współistnienia uszkodzenia nerwów obwodowych w okolicy stawu biodrowego należy oceniać według poz. 144, w zależności od stopnia zaburzeń wykorzystując zakresy procentów z poz. 182, odpowiadające poszczególnym nerwom (np. w przypadku współistnienia nerwu kulszowego – zakres 20-60%, w poz. 182 – oceny należy dokonać według poz. 144c lub d).</i>		
145	Zeszywnienie stawu biodrowego – w zależności od ustawienia i wtórnych zaburzeń:		
	a) w ustawieniu czynnościowo korzystnym	15–35	
	b) w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym	35–60	
146	Uszkodzenia w obrębie i okolicy stawu biodrowego powikłane przewlekłym zapaleniem kości, przetokami, obecnością ciał obcych (z wyjątkiem ciał związanych z zastosowaniem technik operacyjnych), ubytkiem tkanki kostnej i zmianami neurologicznymi	Należy oceniać według poz. 143 i 145, zwiększając stopień uszczerbku w zależności od stopnia powikłań o 5–15%	
147	Utrata kończyny dolnej przez wyluszczenie jej w stawie biodrowym lub odjęcie w okolicy podkrętarzowej – w zależności od zniekształceń, stanu	75–85	

	kikutu i możliwości jego oprotezowania	
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI STAWU BIODROWEGO zgięcie 0-120°, wyprost 0-20°, odwodzenie 0-50°, przywodzenie 0-40°, rotacja (obracanie) na zewnątrz 0-45°, rotacja do wewnątrz 0-50°.	
	UDO	
148	Złamanie kości udowej – w zależności od zniekształceń, skrócenia zaników mięśni, ograniczenia ruchów w stawie biodrowym i kolanowym, zaburzeń chodu, zaburzeń funkcji kończyny i innych zmian wtórnych	
	a) zmiany niewielkiego stopnia – wzrost niepowikłany, bez zaburzeń osi kończyny	0–15
	b) zmiany średniego stopnia – wzrost złamania, zaburzenia osi kończyny, skrócenie kończyny od 3 do 6 cm, zaburzenia rotacji kończyny w średnim stopniu upośledzające chód	15–30
	c) zmiany dużego stopnia – wzrost opóźniony, znaczne zaburzenia osi kończyny, skrócenie kończyny powyżej 6 cm, zaburzenia rotacji kończyny w znacznym stopniu upośledzające chód	30–40
149	Staw rzekomy kości udowej, ubytki kości udowej uniemożliwiające obciążenie kończyny – w zależności od stopnia upośledzenia funkcji, skrócenia i zaburzeń wtórnych	40–60
150	Uszkodzenie skóry, mięśni, ścięgien (blizny, ubytki, przepukliny mięśniowe) – w zależności od zaburzeń funkcji	
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5
	b) zmiany średniego stopnia	5–10
	c) zmiany znacznego stopnia	10–20
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według tej pozycji należy oceniać jedynie uszkodzenia bez złamań kości. W przypadku współistnienia złamań kości należy oceniać według poz. 148.</i>	
151	Uszkodzenia dużych naczyń, tętniaki pourazowe – w zależności od stopnia zaburzeń	5–30
152	Uszkodzenie uda powikłane przewlekłym ropnym zapaleniem kości, przetokami, ciałami obcymi (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych), skostnieniem pozaszkieletowym i zmianami neurologicznymi (z wyłączeniem nerwu kulszowego)	należy oceniać według poz. 148–151, zwiększając stopień uszczerbku w zależności od rozmiarów powikłań o 1–20%
153	Uszkodzenie uda powikłane współistniejącym uszkodzeniem nerwu kulszowego	należy oceniać według poz. 148–151, zwiększając stopień uszczerbku, w zależności od rozmiarów uszkodzenia nerwu o 10–65%
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Łączny stopień uszczerbku ocenianego według poz. 148–151 i poz. 153 nie może przekroczyć 70%.</i>	
154	Utrata kończyny – w zależności od długości kikuta i przydatności jego cech do oprotezowania	50–70
	KOLANO	
155	Złamanie nasad tworzących staw kolanowy i rzepkowy z uszkodzeniem lub bez uszkodzenia aparatu więzadłowego – w zależności od zniekształceń, szpotawości, koślawości, przykurczów, ograniczenia ruchów, stabilności stawu, zaburzeń statyczno-dynamicznych kończyny i innych zmian	
	a) zmiany niewielkiego stopnia – możliwość zgięcia do kąta w przedziale 90°-120° i/lub deficyt wyprostów do kąta 5°, mała lub średnia niestabilność prosta lub niewielka rotacja	0–10
	b) zmiany średniego stopnia – możliwość zgięcia do kąta w przedziale od 40° do 90° i/lub deficyt wyprostów do kąta w zakresie 5-15°, duża niestabilność prosta lub średniego stopnia rotacyjna bądź niewielkiego lub średniego stopnia złożona, zaburzenia okolicy osi kończyny	10–25
	c) zmiany dużego stopnia – możliwość zgięcia do kąta w przedziale od 0°-40° i/lub deficyt wyprostów do kąta powyżej 15°, utrwalone duże niestabilności złożone i rotacyjne, znaczne zaburzenia osi kończyny	25–40
	d) zeszczytnienie stawu kolanowego w pozycji funkcjonalnej korzystnej 0°-15°	30

	e) zeszczywnienie stawu kolanowego w pozycjach funkcjonalnych niekorzystnych	30–40
156	Skręcenia i zwichnięcia stawu kolanowego (w tym zwichnięcie rzepki) z uszkodzeniem aparatu więzadłowo-stawowego (torebki, więzadeł, łąkówek) – w zależności od ograniczenia ruchów, stabilności stawu, wydolności statyczno-dynamicznej kończyny	
	a) izolowane uszkodzenia łąkówek, stan po leczeniu operacyjnym łąkówek z dobrym efektem, uszkodzenia aparatu więzadłowego bez cech niestabilności – w zależności od stopnia upośledzenia zakresu ruchu	0–5
	b) uszkodzenia aparatu więzadłowego z uszkodzeniem lub bez uszkodzenia łąkówek – powodujące małą lub średnią niestabilność prostą, niewielkiego stopnia rotacyjną, stan po leczeniu operacyjnym struktur stawu z dobrym efektem – w zależności od stopnia upośledzenia zakresu ruchu	0–10
	c) uszkodzenia aparatu więzadłowego z uszkodzeniem lub bez uszkodzenia łąkówek, powodujące dużą niestabilność prostą lub średniego stopnia rotacyjną, bądź niewielkiego lub średniego stopnia złożoną – w zależności od upośledzenia zakresu ruchu	10–25
	d) utrwalone duże niestabilności złożone i rotacyjne, uszkodzenia obu więzadeł krzyżowych, znaczne zaburzenia osi kończyny – w zależności od stopnia upośledzenia zakresu ruchu	25–40
	e) leczenie uszkodzenia zakończone zabiegiem protezowania stawu w zależności od ograniczenia funkcji	10–40
157	Inne uszkodzenia okolicy stawu kolanowego – blizny skóry, ciała obce (z wyjątkiem ciał obcych związanych z zastosowaniem technik operacyjnych), przewlekłe stany zapalne, przetoki i inne zmiany wtórne – w zależności od nasilenia zmian	
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5
	b) zmiany średniego stopnia	5–10
	c) zmiany dużego stopnia	10–20
158	Utrata kończyny na poziomie stawu kolanowego	65
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Prawidłowo funkcjonalny zakres ruchów w stawie kolanowym przyjmuje się od 0° dla wyprostu do 120° dla zgięcia. Jeżeli zeszczywnienie stawu kolanowego jest spowodowane uszkodzeniami innymi niż złamanie kości, należy oceniać według poz. 155 d lub e.</i>	
	PODUDZIE	
159	Złamanie trzonów kości podudzia jednej lub obu – w zależności od zniekształceń, przemieszczeń, powikłań wtórnych, zmian troficznych i czynnościowych kończyny	
	a) zmiany niewielkiego stopnia – zrost niepowikłany, niewielkie zaburzenia osi kończyny, niewielkie skrócenie	5–15
	b) zmiany średniego stopnia – zrost złamania lub cechy zrostu opóźnionego, zaburzenia osi kończyny w średnim stopniu upośledzające chód	15–30
	c) bardzo rozległe zmiany kości z towarzyszącymi ograniczeniami funkcji sąsiednich stawów – powikłane przewlekłym zapaleniem kości z przetokami, ubytkami kości, stawem rzekomym, martwicą aseptyczną, zmianami neurologicznymi i innymi zmianami wtórnymi	30–50
160	Izolowane złamanie strzałki (nie obejmuje kostki bocznej) – w zależności od przemieszczeń, zniekształceń, upośledzania funkcji kończyny	0–5
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>W przypadku współistnienia trwałego uszkodzenia nerwu strzałkowego, uszczerbek należy oceniać dodatkowo według poz. 182u.</i>	
161	Uszkodzenie tkanek miękkich podudzia, skóry, mięśni, naczyń, nerwów podudzia, ścięgna Achillesa i innych ścięgien – w zależności od rozległości uszkodzenia, zniekształcenia stopy i ograniczeń czynnościowych, zmian neurologicznych, naczyniowych, troficznych:	
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5
	b) zmiany średniego stopnia	5–15
	c) znaczne zaburzenia funkcji stopy, duże zmiany neurologiczne	15–35
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według tej pozycji należy oceniać jedynie uszkodzenia bez złamań kości. W przypadku współistnienia złamań kości należy oceniać według poz. 159, 160.</i>	
162	Utrata kończyny w obrębie podudzia – w zależności od charakteru kikuta, długości, przydatności do oprotezowania i zmian wtórnych w obrębie kończyny	

	a) przy długości kikuta do 8 cm, mierząc od szpary stawowej	60
	b) przy dłuższych kikutach	40–55
	STAW GOLENIOWO-SKOKOWY I SKOKOWO-PIĘTOWY, STOPA	
163	Uszkodzenie stawu goleniowo-skokowego i/lub skokowo-piętowego – skręcenia, stłuczenia, uszkodzenia więzadeł, torebki, uszkodzenia tkanek miękkich, blizny, w zależności od zniekształceń, funkcji stopy, zmian wtórnych i innych powikłań	
	a) następstwa skręceń powodujące niewielkie zaburzenia ruchomości, niewielkie zniekształcenia, blizny, ubytki	0–2
	b) niewielkiego stopnia zaburzenia ruchomości i zniekształcenia – po częściowym uszkodzeniu więzadeł bez niestabilności w stawach	2–5
	c) średniego stopnia zaburzenia ruchomości i zniekształcenie – po częściowym uszkodzeniu więzadeł, z niestabilnością w stawach	5–10
	d) zmiany dużego stopnia z utrzymującymi się objawami funkcjonalnej niestabilności stawów, po całkowitym rozerwaniu więzadeł	10–20
164	Złamania i zwichnięcia kości wchodzące w skład stawu goleniowo-skokowego i/lub skokowo-piętowego, nasad dalszych kości podudzia, w zależności od zniekształceń, ograniczeń ruchomości stopy, zaburzeń statyczno-dynamicznych stopy, zeszywnieniem stawów goleniowo-skokowych i/lub skokowo-piętowych, w zależności od utrzymujących się dolegliwości	
	a) ograniczenia funkcji niewielkiego stopnia w obrębie stawów skokowych	2–5
	b) zaburzenia funkcji średniego stopnia w obrębie stawów skokowych	5–10
	c) zaburzenia funkcji dużego stopnia w obrębie stawów skokowych lub zeszywnienia w ustawieniu pod kątem zbliżonym do prostego	10–20
	d) zeszywnienie w ustawieniu czynnościowo niekorzystnym	20–30
	e) zaburzenia funkcji znacznego stopnia w obrębie stawów skokowych, powikłane przewlekłym zapaleniem kości, stawów, przetokami, martwicą, zmianami troficznymi i innymi zmianami wtórnymi, zeszywnienie w ustawieniu niekorzystnym	20–40
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Jeżeli złamaniom lub zwichnięciom towarzyszą uszkodzenia więzadłowe, uszczerbek na zdrowiu należy oceniać z poz. 196.</i>	
165	Złamanie kości skokowej/lub piętowej (niewchodzące w zakres poz. 164) – w zależności od utrzymujących się dolegliwości, przemieszczeń, zniekształceń, ustawienia stopy, zaburzeń statyczno-dynamicznych, zmian troficznych i innych powikłań	
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–10
	b) zmiany średniego stopnia	10–20
	c) zmiany dużego stopnia	20–30
166	Utrata kości skokowej i/lub piętowej – w zależności od wielkości blizn, zniekształceń, zaburzeń statyczno-dynamicznych stopy i innych powikłań	
	a) częściowa utrata	20–30
	b) całkowita utrata	30–40
167	Złamania i zwichnięcia kości stopy w zależności od przemieszczeń, zniekształceń i innych zmian wtórnych	
	a) zmiany niewielkiego stopnia – w zależności od wielkości zaburzeń czynnościowych	0–5
	b) zmiany średniego stopnia – w zależności od wielkości zaburzeń czynnościowych	5–10
	c) zmiany znacznego stopnia lub z innymi powikłaniami – w zależności od wielkości zaburzeń	10–20
168	Złamania kości śródstopia – w zależności od przemieszczeń, zniekształcenia stopy, zaburzeń statyczno-dynamicznych i innych zmian	
	a) złamanie jednej kości śródstopia – I lub V	0–10
	b) złamanie jednej kości śródstopia – II, III lub V	0–5
	c) złamanie dwóch kości śródstopia	2–15
	d) złamanie trzech lub więcej kości śródstopia	5–20
169	Złamanie kości śródstopia powikłane zapaleniem kości, przetokami, wtórnymi zmianami troficznymi i zmianami neurologicznymi	należy oceniać według poz. 168, zwiększając stopień uszczerbku w zależności od stopnia

		powikłań o 1–10%	
170	Inne uszkodzenia okolicy stępu i śródstopia – skręcenia, stłuczenia, uszkodzenia skóry, mięśni, ścięgien naczyń, nerwów – w zależności od rozmiaru blizn, zniekształceń, zmian troficznych, zaburzeń dynamicznych stopy i innych zmian wtórnych		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–5	
	b) zmiany średniego stopnia	5–10	
	c) zmiany dużego stopnia	10–15	
171	Utrata stopy w całości	50	
172	Utrata stopy na poziomie stawu Choparta	45	
173	Utrata stopy w stawie Lisfranka	35	
174	Utrata stopy w obrębie kości śródstopia – w zależności od rozległości utraty przedstopia i cech kikuta	20–30	
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI STAWU SKOKOWEGO zgięcie grzbietowe 0-20°, zgięcie podeszwowe 0-40-50°, nawracanie 0-10°, odwracanie 0-40°, przywodzenie 0-10°, odwodzenie 0-10°.		
	PALCE STOPY		
175	Utrata w zakresie palucha – w zależności od blizn, zniekształceń, wielkości ubytków, charakteru kikuta, zaburzeń statyki i chodu oraz innych zmian wtórnych		
	a) częściowa lub całkowita utrata opuszki lub trwała utrata płytki paznokciowej	0–3	
	b) częściowa lub całkowita utrata paliczka paznokciowego palucha	3–8	
	c) utrata palucha na poziomie paliczka bliższego	8–14	
	d) całkowita utrata palucha	15	
176	Uszkodzenie palucha – zwłknięcia, złamania, uszkodzenia tkanek miękkich – w zależności od rozległości blizn, ubytków, zniekształceń, upośledzenia funkcji stopy		
	a) zmiany niewielkiego stopnia	0–3	
	b) zmiany średniego stopnia	3–6	
	c) zmiany dużego stopnia z niekorzystnym ustawieniem	6–10	
177	Utrata palucha wraz z kością śródstopia – w zależności od rozmiaru utraty kości śródstopia	15–25	
178	Utrata w zakresie palców II, III, IV i V		
	a) częściowa utrata palca na wysokości paliczka środkowego – za każdy palec	1	
	b) całkowita utrata – za każdy palec	2	
179	Utrata palca V z kością śródstopia	3–15	
180	Utrata palców II, III i IV z kością śródstopia – w zależności od wielkości utraty kości śródstopia, ustawienia stopy i innych zmian wtórnych – za każdy palec	3–5	
181	Uszkodzenie II, III, IV i V palca – zwłknięcia, złamania, uszkodzenia tkanek miękkich - w zależności od rozległości blizn, ubytków, zniekształceń, ustawienia, stopnia upośledzenia funkcji i liczby uszkodzonych palców należy oceniać łącznie	0–5	
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Procent uszczerbku ustalony za uszkodzenie jednego palca nie może przekroczyć procentu uszczerbku za całkowitą utratę tego palca.</i>		
	ZAKRESY RUCHOMOŚCI PALCÓW STOPY - zgięcie 0–40° (czynne), 0–60° (bierne) - wyprost 0–45° (czynne), 0–80° (bierne).		
M.	PORAŻENIA LUB NIEDOWŁADY POSZCZEGÓLNYCH NERWÓW OBWODOWYCH		
182	Uszkodzenie częściowe lub całkowite – w zależności od stopnia zaburzeń		
	a) nerwu przeponowego poniżej jego połączenia z nerwem podobojczykowym	5–15	
	b) nerwu piersiowego długiego	7–15	5–10
	c) nerwu pachowego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	3–25	2–20
	d) nerwu mięśniowo-skórnego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	3–25	2–20
	e) nerwu promieniowego powyżej odejścia gałązki do mięśnia trójkątowego ramienia – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	3–45	2–35
	f) nerwu promieniowego poniżej odejścia gałązki do mięśnia trójkątowego ramienia - części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	5–35	3–25
	g) nerwu promieniowego nad wejściem do kanału mięśnia odwracacza	3–25	2–20

	przedramienia – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu		
	h) nerwu promieniowego po wyjściu z kanału mięśnia odwracacza przedramienia – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	2–15	0–10
	i) nerwu pośrodkowego w zakresie ramienia – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	4–40	3–30
	j) nerwu pośrodkowego w zakresie nadgarstka – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	3–20	2–15
	k) nerwu łokciowego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	2–25	0–20
	l) splotu barkowego części nadobojczykowej (górnej)	10–25	10–40
	m) splotu barkowego części podobojczykowej (dolnej)	15–45	10–40
	n) pozostałych nerwów odcinka szyjno-piersiowego	0–15	
	o) nerwu zasłonowego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	2–20	
	p) nerwu udowego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	2–30	
	q) nerwów pośladkowych (górnego i dolnego)	3–20	
	r) nerwu sromowego wspólnego	3–25	
	s) nerwu kulszowego przed podziałem na nerwy piszczelowy i strzałkowy	20–60	
	t) nerwu piszczelowego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	5–40	
	u) nerwu strzałkowego – części czuciowej, ruchowej lub całego nerwu	5–30	
	v) splotu łądźwiowo-krzyżowego	30–70	
	w) pozostałych nerwów odcinka łądźwiowo-krzyżowego	0–10	
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Według poz. 182 ocenia się tylko uszkodzenia nerwów obwodowych. W przypadku współistnienia uszkodzeń kostnych, mięśniowych i nerwowych, należy stosować ocenę według pozycji dotyczących uszkodzeń kończyn górnych i dolnych.</i>		
183	Kauzalgie potwierdzone obserwacją szpitalną – w zależności od stopnia <i>W ocenie zawiera się deficyt z uszkodzeniem typowym dla danego nerwu.</i> SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Przy wielomiejscowych uszkodzeniach kończyny górnej lub dolnej (lub jej części) w ustaleniu ostatecznej wysokości uszczerbku na zdrowiu należy brać pod uwagę całkowitą funkcję kończyny (lub jej części) z uwzględnieniem wyniku sumowania procentów uszczerbku za poszczególne uszkodzenia.</i> <i>Uszczerbek na zdrowiu związany z uszkodzeniem skóry, mięśni, nerwów, kości nie może przekroczyć wartości za całkowitą utratę kończyny lub części kończyny, której te uszkodzenia dotyczą.</i> <i>Uszczerbek na zdrowiu spowodowany niepowikłanymi bliznami pooperacyjnymi, związanymi z leczeniem narządów i układów, zawiera się w pozycjach tabeli przewidzianych do oceny uszkodzenia tych narządów lub układów i nie podlega dodatkowemu orzekaniu.</i> <i>W przypadku gdy blizny są jedynym trwałym następstwem leczenia lub pojawiły się powikłania w postaci np. bliznowa lub przepukliny, należy oceniać według odpowiednich pozycji tabeli przewidzianych dla uszkodzenia tkanek miękkich.</i> <i>Uszkodzenie kikuta amputowanych kończyn wymagające zmiany protezy, reamputacji lub niemożności zastosowania protezy należy oceniać według amputacji na wyższym poziomie.</i>	30–50	
N.	CHOROBY POZOSTAJĄCE W ZWIĄZKU Z PEŁNIENIEM SŁUŻBY		
184	Zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Procent uszczerbku na zdrowiu ustala się w zależności od rodzaju substancji chemicznej, stopnia ekspozycji funkcjonariusza na działanie substancji chemicznej i czasu jej działania oraz rodzaju uszkodzenia, tj. zespołu objawów klinicznych i stopnia upośledzenia sprawności ustroju, obniżającego zdolność do pracy zarobkowej, przy czym zespół objawów powinien odpowiadać skutkom biologicznym działania czynnika szkodliwego.</i> <i>Przy ocenie należy również posługiwać się ustaleniami określonymi w poz. 87 i 88 wraz z wskazówkami zawartymi w tych pozycjach.</i>		
185	Psychozy reaktywne oporne na leczenie (F23)	20–80	
186	Pylice płuc		
	a) bezobjawowa pylica płuc – stanowiąca przeciwwskazania do służby	20–44	
	b) wyrównana pylica płuc – bez objawów niewydolności układu krążeniowo-oddechowego	45–79	
	c) niewyrównana pylica płuc – z objawami niewydolności krążeniowo-oddechowej	80–99	

	d) rozwinięty, zaawansowany przewlekły zespół płucno-sercowy w okresie niewydolności układu krążeniowo-oddechowego, wymagający opieki osób trzecich	100
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Określa się następujące kryteria oceny: stopień zapylenia powietrza, cechy fizyczne i chemiczne pyłu, agresywność biologiczna pyłu, czas pracy w środowisku zapyłonym, wysiłek fizyczny podczas wykonywania czynności służbowych.</i>	-
187	Organiczne zaburzenia psychiczne (po urazach czaszki, zatruciach, neuroinfekcjach)	40–100
188	Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli, które spowodowało trwałe upośledzenie sprawności wentylacyjnej płuc z obniżeniem natężonej objętości wydechowej pierwszosekundowej (FEV1) poniżej 60% wartości należytnej, wywołane narażeniem na pyły lub gazy drażniące	20–70
189	Astma oskrzelowa	20–40
190	Zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych a) postać ostra i podostra, b) postać przewlekła	0–20
191	Ostre uogólnione reakcje alergiczne	0–20
192	Byssinoza	0–10
193	Beryloza	0–10
194	Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych	0–40
195	Alergiczny nieżyt nosa	0–5
196	Zapalenie obrzękowe krtani o podłożu alergicznym	1–5
197	Przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym	20–40
198	Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat a) guzki głosowe twarde b) wtórne zmiany przerostowe fałdów głosowych c) niedowład mięśni przywodzących i napinających fałdy głosowe z niedomykalnością fonacyjną głosi i trwałą dysfonią	20–60
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Procent uszczerbku na zdrowiu ustala się w zależności od stopnia zaawansowania choroby.</i>	
199	Choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego a) ostra choroba popromienna uogólniona po napromieniowaniu całego ciała lub przeważającej jego części b) ostra choroba popromienna o charakterze zmian zapalnych lub zapalno-martwiczych skóry i tkanki podskórnej c) przewlekłe popromienne zapalenie skóry d) przewlekłe uszkodzenie szpiku kostnego e) zaćma popromienna f) nowotwory złośliwe z prawdopodobieństwem indukcji przekraczającym 10%	45–100
200	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku służby, uznanych za rakotwórcze u ludzi a) rak płuca, rak oskrzela b) międzybłoniak opłucnej albo otrzewnej c) nowotwór układu krwiotwórczego d) nowotwór skóry e) nowotwór pęcherza moczowego f) nowotwór wątroby g) rak krtani nowotwór nosa i zatok przynosowych	45–100 45–100 45–100 20–80 20–100 20–80 45–100
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Nowotwory powstałe w następstwie działania promieniowania jonizującego należy kwalifikować według poz. 199.</i>	
201	Choroby skóry a) alergiczne kontaktowe zapalenie skóry b) kontaktowe zapalenie skóry z podrażnienia c) trądzik olejowy, smarowy lub chlorowy o rozległym charakterze d) drożdżakowe zapalenie skóry rąk powstałe w warunkach sprzyjających rozwojowi drożdżaków chorobotwórczych	0–30 0–30 0–15 0–30

	e) grzybice skóry u osób stykających się z materiałem biologicznym pochodzącym od zwierząt	0–30
	f) fotodermatozy zawodowe	0–35
202	Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania czynności służbowych	
	a) przewlekłe zapalenie ścięgna i jego pochewki	0–10
	b) przewlekłe zapalenie kaletki maziowej	0–10
	c) przewlekłe uszkodzenie łąkotki u osób wykonujących w pozycji kucznej lub kłęzącej	0–10
	d) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku	0–15
	e) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej	0–15
	f) zmęczeniowe złamanie kości	5–45
	g) martwica kości nadgarstka	5–45
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopień uszczerbku na zdrowiu określa się w zależności od lokalizacji zmian i ich zaawansowania.</i>	
203	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania czynności służbowych	
	a) zespół cieśni w obrębie nadgarstka, zespół kanału Guyona	0–30
	b) zespół rowka nerwu łokciowego, uszkodzenie nerwu strzałkowego wspólnego u osób wykonujących pracę w pozycji kucznej	5–45
204	Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu o wielkości co najmniej 45 dB w uchu lepiej słyszającym, obliczony jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1, 2 i 3 kHz SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Oceny uszczerbku na zdrowiu należy dokonywać na podstawie ustaleń określonych w poz. 41.</i>	
205	Zespół wibracyjny	
	a) postać naczyniowo-nerwowa	20–25
	b) postać kostno-stawowa	26–44
	c) postać mieszana: naczyniowo-nerwowa i kostno-stawowa	45–79
206	Choroby wywołane służbą w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego lub wywołane działaniem przeciążeń grawitacyjnych (przyspieszeń)	
	a) choroba dekompresyjna	20–80
	b) urazy ciśnieniowe	20–50
	c) następstwa oddychania mieszaninami gazowymi pod zwiększonym ciśnieniem	20–80
207	Choroby wywołane działaniem wysokich albo niskich temperatur otoczenia	0–30
	a) udar cieplny albo jego następstwa	0–20
	b) wyczerpanie cieplne albo jego następstwa	0–30
	c) odmrożyny	0–30
208	Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi	
	a) alergiczne zapalenie spojówek	0–5
	b) ostre zapalenie spojówek wywołane promieniowaniem nadfioletowym	0–10
	c) epidemiczne wirusowe zapalenie spojówek lub rogówki	0–10
	d) zwyrodnienie rogówki wywołane czynnikami drażniącymi	0–30
	e) zaćma wywołana działaniem promieniowania podczerwonego lub długofalowego nadfioletowego	20–40
	f) centralne zmiany zwyrodnieniowe siatkówki i naczyńki wywołane krótkofalowym promieniowaniem podczerwonym lub promieniowaniem widzialnym z obszaru widma niebieskiego	40–90
	USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Oceny uszczerbku na zdrowiu należy dokonywać na podstawie ustaleń określonych w poz. 26-40.</i>	

209	Choroby zakaźne i inwazyjne (w tym tropikalne), o których mowa w przepisach o chorobach zakaźnych i zakażeniach oraz następstwa tych chorób. Choroby powstałe wskutek powikłań szczepień ochronnych, wykonanych w związku z wykonywaniem określonych obowiązków służbowych. Zmiany zapalne serca w przebiegu chorób o etiologii zakaźnej lub inwazyjnej	0–70
	SPOSÓB USTALENIA USZCZERBKU NA ZDROWIU <i>Stopień uszczerbku na zdrowiu określa się w zależności od skutków, jakie choroba pozostawiła w narządach i układach.</i>	
210	PTSD/STSD – bez kryterium czasu służby (zespół stresu pourazowego)	
	1) Zaburzenia lękowe	
	a) fobie	10–30
	b) zespół lęku uogólnionego	10–40
	c) zespół lęku panicznego	10–40
	d) zaburzenia depresyjno-lękowe nawracające	20–40
	e) zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne	20–40
211	2) Zaburzenia osobowości	20–40
	Przewlekła niewydolność żylna kończyn dolnych (stadium C5 i C6 według klasyfikacji CEAP)	20–50